

Regeringens proposition

1990/91: 115

om vissa skollagsfrågor m.m.

Prop.
1990/91: 115

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 21 mars 1991 för de åtgärder och de ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Odd Engström

Göran Persson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen om ansvaret för skolan (prop. 1990/91:18, UvU4, rskr. 76) har principerna för en mål- och resultatorienterad styrning av skolan lagts fast. Det innebär att staten anger nationella mål och riktlinjer för arbetet i skolan och att kommunerna ansvarar för genomförandet av verksamheten. Dessa grundläggande principer för ansvarsfördelningen har angivits i de två inledande kapitlen i skollagen.

I propositionen 1990/91:85 Växa med kunskaper - om gymnasieskolan och vuxenutbildningen har förslag till reglering i lag av dessa skolformer lagts fram.

I denna proposition presenteras slutsteget i den samlade reform av skollagen som syftar till att genomföra mål- och resultatstyrning på skolans område. I detta steg behandlas bl.a. grundskolan och motsvarande skolformer men också fristående skolor och skolhälsovården. I propositionen föreslås också vissa följdändringar i andra lagar.

För överprövning av vissa beslut inom skolan tillskapas en särskild nämnd, skolväsendets överklagandenämnd. Den skall pröva överklagan-

den, vilka tidigare främst har överprövats av skolöverstyrelsen och läns-
skolnämnderna.

Förslag till ändringar i skollagen med anledning av den flexibla skol-
starten framläggs. Bl.a. föreslås en 6-årig övergångstid.

Regleringen av skolhälsovården bibehålls i allt väsentligt, dock före-
slås att de nuvarande obligatoriska hälsundersökningarna i fortsätt-
ningen skall vara en rätt för eleverna. Skolverket skall vara tillsynsmyndighet.

Ytterligare vissa sakliga förändringar föreslås i skollagen, bl.a. vad
gäller elevinflytandet, grundskoleelevers placering på olika skolor samt
förläggningen av icke-obligatoriska inslag i utbildningen.

Förslag läggs om att tidigare riksdagsbindningar bakom olika bestäm-
melser i de skilda skolformsförordningarna och andra förordningar rör-
rande skolans verksamhet hävs och att det får ankomma på regeringen
att meddela de förordningsföreskrifter som behövs under den nu reformerade skollagen.

Den nuvarande objektivitetsgranskningen av läromedel i samhälls-
orienterande ämnen liksom fastställande av basläromedel föreslås upp-
höra.

1 Förslag till

Lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen¹ (1985:1100)²

dels att 3 kap. 7, 9, 17, 19, 20 och 21 §§, 4 och 6-9 kap., 15 kap., 7 § samt punkten 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (1990:1477) om ändring i skollagen skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 3 kap. 17 § skall utgå,

dels att nuvarande 1 kap. 14 § och 3 kap. 6 § skall betecknas 1 kap. 16 § resp. 3 kap. 7 §,

dels att 3 kap. 1, 4, 5, 8, 10-14 och 16 §§, 5 kap. 11 och 30 §§, 10 kap. 1, 3 och 5 §§, 11 kap. 15 och 23 §§, 12 kap. 14 §, 13 kap. 13 §, 14 kap. 1, 3, 4 och 8 §§, 15 kap. 6 §, punkten 8 i övergångsbestämmelserna³, rubriken till 3 kap. samt rubriken närmast före 3 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före nuvarande 3 kap. 6 § skall sättas närmast före 3 kap. 7 §,

dels att det i lagen skall införas fem nya kapitel, 4 och 6-9 kap., samt fyra nya paragrafer, 1 kap. 14 §, 3 kap. 6 §, 10 kap. 6 §, 15 kap. 13 och 14 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förelagen lydelse

1 kap. Allmänna föreskrifter

14 §

Skolväsendets överklagandenumnd har till uppgift att pröva överklaganden av vissa beslut på skolväsendets område.

Nämndens ordförande skall vara jurist och ha erfarenhet som domare.

Nämndens beslut med anledning av ett överklagande får inte överklagas.

¹ I dess lydelse enligt prop. 1990/91:85.

² Senaste lydelse av
3 kap. 17 § 1988:631
3 kap. 19 § 1988:631
6 kap. 2 § 1990:495
7 kap. 5 § 1986:341
8 kap. 1 § 1988:631
9 kap. 1 § 1988:631
9 kap. 7 § 1988:631
9 kap. 11 § 1988:631.

³ Till ändringarna enligt prop. 1990/91:85.

Nuvarande lydelse

Förelagten lydelse

3 kap. Skolplikt och rätt till utbildning**3 kap. Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning***Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning**Inledande bestämmelser*

1 §

Barn som är bosatta i riket har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel. Skolplikt gäller dock inte i fråga om barn, som varaktigt vistas *utom riket* eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet skall gå i skola.

Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet.

Barn som är bosatta i landet har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel. Skolplikt gäller dock inte i fråga om barn, som varaktigt vistas *utomlands* eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet skall gå i skola.

Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet *för barn och ungdom*.

4 §

Den lokala styrelsen för särskolan skall på framställning av barnets vårdnadshavare eller skolstyrelsen i barnets hemkommun pröva om barnet skall tas emot i särskolan under sin skolpliktstid.

Den lokala styrelsen för specialskolan skall på framställning av barnets vårdnadshavare, skolstyrelsen i barnets hemkommun eller den lokala styrelsen för särskolan pröva om barnet skall tas emot i specialskolan under sin skolpliktstid.

Om ett barn, som har tagits emot i särskolan, bedöms kunna gå över till grundskolan, skall *den lokala styrelsen* för särskolan besluta att barnet inte längre skall vara elev *i den skolan*. Motsvarande gäller för *den lokala styrelsen* för specialskolan, om *ett barn*, som har tagits emot *i den skolan*, bedöms kunna gå över till grundskolan eller särskolan.

Huvudmannen för särskolan prövar om ett barn skall tas emot i särskolan under sin skolpliktstid. Fråga om mottagande får väckas av barnets vårdnadshavare eller av barnets hemkommun.

Huvudmannen för specialskolan prövar om ett barn skall tas emot i specialskolan under sin skolpliktstid. Fråga om mottagande får väckas av barnets vårdnadshavare, barnets hemkommun eller huvudmannen för särskola där barnet har tagits emot.

Om ett barn, som har tagits emot i särskolan, bedöms kunna gå över till grundskolan, skall *huvudmannen* för särskolan besluta att barnet inte längre skall vara elev *där*. Motsvarande gäller för *huvudmannen* för specialskolan, om *den* som tagits emot *i specialskolan*, bedöms kunna gå över till grundskolan eller särskolan.

5 §

Beslut av den lokala styrelsen för särskolan eller specialskolan i ärendet enligt 4 § får överklagas hos skolöverstyrelsen genom besvär. Skolöverstyrelsens beslut får överklagas hos regeringen genom besvär.

Beslut enligt 4 § om mottagande i särskolan eller specialskolan får överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd.

Besluten får överklagas endast av barnets vårdnadshavare.

6 §

Den som är elev i grundskolan eller motsvarande del av särskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de skolhuvudmän som berörs är överens om detta och barnets vårdnadshavare lämnar sitt medgivande.

8 §

På begäran av ett barns vårdnadshavare får skolstyrelsen i barnets hemkommun tillåta att barnet redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år börjar i grundskolan eller i en motsvarande skola för barn med vanlig skolplikt. Tillstånd får lämnas endast om barnet är moget för skolgång.

Om ett barns vårdnadshavare begär det, skall barnet redan höstterminen det kalenderår det fyller sex år jämföras med skolpliktiga barn i fråga om rätten att börja skolan.

Under samma förutsättningar får den lokala styrelsen för särskolan eller specialskolan tillåta att ett barn börjar skolgång där eller i en motsvarande skola ett år tidigare än normalt.

10 §

Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 16 år eller, om barnet har särskild skolplikt, 17 år.

Nuvarande lydelse

Om barnet dessförinnan tillfredsställande slutför högsta årskursen i grundskolan eller motsvarande i någon annan skola där barnet får fullgöra sin skolplikt, upphör därmed denna. Skolplikten upphör också, om barnet vid särskild prövning visar att det har motsvarande kunskaper. Sådan prövning anordnas av *skolstyrelsen eller, för barn med särskild skolplikt, av den lokala styrelsen för skolan eller specialskolan.*

Beslut av *den lokala styrelsen* i ärende om skolpliktens upphörande får överklagas hos *skolöverstyrelsen genom besvär. Skolöverstyrelsens beslut får inte överklagas.*

Föreslagen lydelse

Om barnet dessförinnan tillfredsställande slutför högsta årskursen i grundskolan eller motsvarande i någon annan skola där barnet får fullgöra sin skolplikt, upphör därmed denna. Skolplikten upphör också, om barnet vid särskild prövning visar att det har motsvarande kunskaper. Sådan prövning anordnas av *styrelsen för utbildningen.*

Beslut av *styrelsen för utbildningen* i ärende om skolpliktens upphörande får överklagas hos *skolväsendets överklagandenämnd.*

11 §

Varje barn som fullgör skolplikt inom det offentliga skolväsendet eller på något annat sätt skall delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om barnet inte är sjukt eller har annat giltigt skäl att utebli.

En skolpliktig elev får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Disciplinär åtgärd mot en skolpliktig elev får avse elevens närvaro i skolan, dock endast i ringa omfattning.

Ingen är på grund av skolplikt, som fullgörs inom det offentliga skolväsendet, skyldig att gå i skolan mer än 190 dagar per läsår eller att någon dag delta mer än åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar.

Varje barn, som fullgör skolplikt inom det offentliga skolväsendet *för barn och ungdom* eller på något annat sätt, skall delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om barnet inte är sjukt eller har annat giltigt skäl att utebli.

Ingen är på grund av skolplikt, som fullgörs inom det offentliga skolväsendet *för barn och ungdom*, skyldig att gå i skolan *för att delta i obligatoriska inslag i utbildningen* mer än 190 dagar per läsår eller att någon dag delta *i sådana inslag* mer än åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, *mer än sex timmar.*

12 §

På begäran av en skolpliktig elevs vårdnadshavare skall eleven befrias från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i verksamheten, om det med hänsyn till särskilda omständigheter inte är rimligt att kräva att eleven deltar.

Befrielse skall alltid medges från undervisning i religionskunskap, om eleven tillhör ett trossamfund, som har regeringens tillstånd att i skolans ställe ombesörja sådan undervisning, och eleven visar att han deltar i denna.

Om elevens vårdnadshavare kräver det, skall begäran om befrielse prövas av *den lokala* styrelsen för skolan eller, för elever utanför det offentliga skolväsendet, av *läns skolnämnden*. Avslås begäran vid sådan prövning, får beslutet överklagas hos *skolöverstyrelsen genom besvär*. *Skolöverstyrelsens beslut får överklagas hos regeringen genom besvär*.

Om elevens vårdnadshavare kräver det, skall begäran om befrielse prövas av styrelsen för *utbildningen* eller, för elever utanför det offentliga skolväsendet, av *den styrelse som ansvarar för grundskolan i elevens hemkommun*. Avslås begäran vid sådan prövning, får beslutet överklagas hos *kammarrätten*.

13 §

Skolstyrelsen skall se till att skolpliktiga elever i *kommunens* grundskola fullgör sin skolgång. *Skolstyrelsen* skall också se till att skolpliktiga barn, som är *kyrko-bokförda* i kommunen men inte går i dess grundskola, på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Den lokala styrelsen för särskolan eller specialskolan skall se till att skolpliktiga elever i *skolenheter* under dess ledning fullgör sin skolgång.

Kommunen skall se till att skolpliktiga elever i *dess* grundskola fullgör sin skolgång. *Kommunen* skall också se till att skolpliktiga barn, som är *bosatta* i kommunen men inte går i dess grundskola, på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Huvudmannen för särskolan eller specialskolan skall se till att skolpliktiga elever i *skolor* under dess ledning fullgör sin skolgång.

14 §

Om en skolpliktig elev i en skola utanför det offentliga skolväsendet är frånvarande i stor utsträckning utan giltig orsak, skall huvudmannen för skolan anmäla förhållandet till *skolstyrelsen* i barnets hemkommun. *Skolstyrelsen* skall pröva om barnet skall åläggas skolgång i grundskolan eller, om skäl föreligger, överlämna anmälan till *den lokala styrelsen* för särskolan eller specialskolan, som skall pröva om barnet skall åläggas skolgång där.

Beslut om att ålägga barnet skolgång får överklagas hos kammarrätten *genom besvär*.

Om en skolpliktig elev i en skola utanför det offentliga skolväsendet *för barn och ungdom* är frånvarande i stor utsträckning utan giltig orsak, skall huvudmannen för skolan anmäla förhållandet till barnets hemkommun. *Kommunen* skall pröva om barnet skall åläggas skolgång i grundskolan eller, om skäl föreligger, överlämna anmälan till *huvudmannen* för särskolan eller specialskolan, som skall pröva om barnet skall åläggas skolgång där.

Beslut om att ålägga barnet skolgång får överklagas hos kammarrätten.

16 §

Om en skolpliktig elev i det offentliga skolväsendet inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad på dem ankommer för att så skall ske, får *läns skolnämnden* vid vite förelägga elevens vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter. *Motsvarande gäller om vårdnadshavare för ett skolpliktigt barn, vars skolgång uppskjutits, inte ser till att barnet går i förskola, när skyldighet till detta föreligger.* Ett föreläggande gäller omedelbart, även om beslutet överklagas.

Vitet får inte förvandlas till fängelse.

Beslut av *läns skolnämnden* i ärenden enligt denna paragraf får överklagas hos kammarrätten *genom besvär*.

Om en skolpliktig elev i det offentliga skolväsendet *för barn och ungdom* inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad på dem ankommer för att så skall ske, får *styrelsen för utbildningen* vid vite förelägga elevens vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter. Ett föreläggande gäller omedelbart, även om beslutet överklagas.

Beslut av *styrelsen för utbildningen* i ärenden enligt denna paragraf får överklagas hos kammarrätten.

4 kap. Grundskolan

1 §

Utbildningen i grundskolan skall syfta till att ge eleverna de kunskaper och färdigheter och den skolning i övrigt som de behöver för att delta i samhällslivet. Den skall kunna ligga till grund för fortsatt utbildning i gymnasieskolan.

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet.

2 §

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

3 §

Grundskolan skall ha nio årskurser. Av dessa utgör 1-3 lågstadium, 4-6 mellanstadium och 7-9 högstadium.

Utbildningen i varje årskurs skall bedrivas under ett läsår. Varje läsår skall delas upp på en hösttermin och en vårtermin.

Eleverna i grundskolan skall ha en i huvudsak gemensam studiegång, om inte annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

4 §

Utbildningen i grundskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

5 §

För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i grundskolan skall hemkommunen sörja för att sådan utbildning kommer till stånd.

Denna skyldighet skall normalt fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning åt samtliga i kommunen som har rätt till sådan.

Om det finns särskilda skäl får hemkommunen komma överens med någon annan kommun att denna i sin grundskola skall ta emot elever vars grundskoleutbildning hemkommunen har att sörja för.

6 §

Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskoleverksamhet beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Ingen kommun får organisera sin grundskola så att någon elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Avsteg härifrån får dock göras om förhållandena är så speciella att det framstår som orimligt att kommunen anordnar skolgång på sådant sätt att eleven kan bo kvar i hemmet under skolgången. Vid denna bedömning skall särskild vikt fästas vid elevens ålder.

Vid fördelningen av elever på olika skolor skall kommunen eftersöka att placera eleverna så att de får så kort skolväg som möjligt. Vårdnadshavares önskemål om att deras barn skall tas emot vid en viss skola inom kommunen skall beaktas så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts.

7 §

Hemkommunen är skyldig att sörja för att det för eleverna i grundskolan anordnas kostnadsfri skolskjuts, om sådan behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, fysiskt handikapp hos en elev eller någon annan särskild omständighet.

När en elev till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet, skall hemkommunen svara för att eleven utan extra kostnader får tillfredsställande förhållanden.

Hemkommunens skyldighet enligt första och andra styckena omfattar inte sådana elever som avses i 8 §. Även för dessa elever skall dock den mottagande kommunen under de förutsättningar som anges i första stycket sörja för kostnadsfri skolskjuts inom den kommunen. Kostnaden härför ingår i de utbildningskostnader som avses i 8 §.

8 §

En kommun skall i sin grundskola även ta emot en elev för vars grundskoleutbildning kommunen inte är skyldig att sörja, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. En kommun som på grund av sådan skyldighet tar emot en elev har rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun.

Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot en sådan elev skall den inhämta yttrande från elevens hemkommun, om sådant yttrande inte bedöms som onödigt.

9 §

Den som har tagits emot i en kommuns grundskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för beslutet ändras under läsårets gång.

10 §

Om en elev i grundskolan inte tillfredsställande har slutfört sista årskursen när skolplikten upphör men bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen, skall eleven beredas tillfälle att göra detta under högst två år efter det att skolplikten upphörde.

11 §

Beslut som en kommun fattar i frågor som avses i 7 § andra stycket om åtgärder för elever som inte bor hemma, i 8 § första stycket om mottagande av en elev från en annan kommun samt i 10 § om rätt att fullfölja utbildningen får överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd av eleven eller företrädare för denne.

5 kap. Gymnasieskolan

11 §

Styrelsen för utbildningen i den anordnande kommunen eller landstingskommunen beslutar om någon sökande inte skall tas emot därför att han inte är behörig.

Styrelsen för utbildningen beslutar också om mottagande av en sökande som inte är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Styrelsens beslut enligt första och andra styckena får överklagas hos länsrätten av sökanden. Länsrättens beslut får inte överklagas.

Styrelsens beslut enligt första och andra styckena får överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd av sökanden.

30 §

Frågor om intagning till Rh-anpassad utbildning vid vissa gymnasieskolor och andra frågor om rätt till sådan utbildning enligt 7 § prövas av en särskild nämnd, gemensam för sådana gymnasieskolor.

Nämnden skall ha minst sju och högst elva ledamöter. I nämnden skall finnas bl.a. företrädare för gymnasieskolan och grundskolan samt för de rörelsehindrade. Ledamöterna utses av regeringen.

Nämnden skall ha minst sju och högst elva ledamöter. I nämnden skall finnas bl.a. företrädare för gymnasieskolan och grundskolan samt för de rörelsehindrade. Ledamöterna utses av statens institut för handikappfrågor i skolan.

Nämndens beslut i fråga om intagning eller i övrigt om rätt till utbildning får överklagas endast av den som begärt utbildningen. Beslutet överklagas hos länsrätten. Ett beslut får dock inte överklagas såvitt det gäller placering vid en viss gymnasieskola.

Nämndens beslut i fråga om intagning eller i övrigt om rätt till utbildning får överklagas endast av den som begärt utbildningen. Beslutet överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd. Ett beslut får dock inte överklagas såvitt det gäller placering vid en viss gymnasieskola.

⁴ Enligt prop. 1990/91:85.

6 kap. Särskolan

1 §

Utbildningen i särskolan syftar till att ge psykiskt utvecklingsstörda barn och ungdomar en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan och gymnasieskolan.

2 §

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder, mognad och förutsättningar i övrigt.

3 §

Särskolan omfattar grundsärskola, träningskola och yrkessärskola.

Grundsärskolan och träningskolan skall ha tio årskurser. Av dessa utgör 1-3 lågstadium, 4-6 mellanstadium och 7-10 högstadium. Träningskolan är avsedd för elever som inte kan gå i grundsärskolan. Styrelsen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i särskolan skall gå i grundsärskolan eller träningskolan.

Yrkessärskolan bygger på grundsärskolan och träningskolan. Styrelsen för utbildningen avgör om en elev i yrkessärskolan skall få yrkesutbildning, yrkesträning eller verksamhetsträning.

4 §

Utbildningen i särskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

5 §

För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i särskolan skall hemlandstingskommunen sörja för att sådan utbildning kommer till stånd. Motsvarande gäller för kommuner som inte ingår i någon landstingskommun.

En landstingskommun får komma överens med en kommun som ingår i landstingskommunen om att kommunen skall överta skyldigheten att sörja för särskoleutbildning såvitt avser barn och ungdomar i kommunen. Kommunen får därvid i sin särskola ta emot barn från andra kommuner om den som har att sörja för barnens särskoleutbildning medger det. Om en överlåtelse av huvudmannskapet har skett får landstingskommunen lämna ekonomiskt bidrag till kommunen. Har överlåtelse skett till samtliga kommuner i landstingskommunen får kommunerna samverka med varandra för att anordna utbildningen och lämna ekonomiska bidrag till varandra, om det behövs för kostnadsutjämnning mellan kommunerna.

En landstingskommun får med bibehållande av huvudmannskapet överlåta ledningen av en enhet av särskolan till den kommun där enheten är belägen, om kommunen samtycker till detta.

6 §

Landstingskommun och kommun som anordnar särskola är skyldiga att så långt det är möjligt organisera särskolan så att ingen elev blir tvungen att bo utanför det egna hemmet på grund av skolgången. Även i övrigt skall huvudmannen vid utformningen av sin särskoleverksamhet beakta vad som ur kommunikationssynpunkt är ändamålsenligt för eleverna.

Varje huvudman är skyldig att för eleverna i sin särskola anordna kostnadsfri skolskjuts, om sådan behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, elevens handikapp eller någon annan särskild omständighet.

I lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl. finns föreskrifter om särskilda omsorger i form av boende i familjehem eller elevhem för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

7 §

Ungdomar som inte kan gå i gymnasieskolan därför att de är psykiskt utvecklingsstörda har rätt att efter skolpliktens upphörande tas emot i särskolan intill utgången av vårterminen det kalenderår då de fyller 21 år om de inte bereds utbildning i specialskolan.

En elev som har påbörjat yrkesutbildning eller motsvarande i särskolan före utgången av vårterminen det kalenderår då eleven fyller 21 år, skall beredas möjlighet att fortsätta i särskolan till utgången av vårterminen det kalenderår då eleven fyller 23 år, om det behövs för att slutföra utbildningen.

8 §

Beslut som styrelsen för utbildningen fattar enligt 7 § om att en elev inte skall tas emot i särskolan därför att denne bedöms kunna gå i gymnasieskolan trots att eleven är utvecklingsstörd får överklagas av eleven eller företrädare för denne hos skolväsendets överklagandenämnd.

7 kap. Specialskolan

1 §

Utbildningen i specialskolan skall syfta till att ge barn och ungdomar med synskada, dövhet, hörselskada eller talskada en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan.

Därutöver kan specialskolan tillhandahålla sådan utbildning som avses i 6 § andra stycket.

2 §

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder, mognad och förutsättningar i övrigt.

3 §

Specialskolan skall för utbildning på grundskolenivå ha tio årskurser, som fördelas på lågstadium, mellanstadium och högstadium enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

4 §

Utbildningen i specialskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

Staten skall svara för att eleverna i specialskolan kostnadsfritt erhåller för utbildningen erforderliga resor.

För elever i specialskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet skall staten svara för att eleverna utan extra kostnader får tillfredsställande förhållanden.

5 §

Utbildningen i specialskolan skall bedrivas vid flera särskilda enheter. För varje sådan enhet skall det finnas en styrelse. Regeringen meddelar föreskrifter om enheterna och deras upptagningsområden.

Utbildning i specialskolan kan också anordnas i särskilda klasser som är förlagda till grundskolan men leds av en styrelse för specialskolan.

6 §

Om en elev i specialskolan inte tillfredsställande har slutfört sista årskursen när skolplikten upphör men bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen, skall eleven beredas tillfälle att göra detta under högst två år efter det att skolplikten upphörde. Vad nu sagts gäller dock inte om eleven är psykiskt utvecklingsstörd.

Ungdomar som inte kan gå i gymnasieskolan därför att de är psykiskt utvecklingsstörda får efter skolpliktens upphörande i mån av plats genomgå annan utbildning i specialskolan intill utgången av vårterminen det kalenderår då de fyller 21 år.

7 §

Hemkommunen skall betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan. Detta gäller dock inte om eleven går i en sådan särskild klass av specialskolan som är förlagd till hemkommunens grundskola.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om yuئرligare undantag samt om ersättningens storlek.

8 §

Beslut av styrelsen för utbildningen enligt 4 § tredje stycket om åtgärder för elever som inte bor hemma samt enligt 6 § första stycket om rätten att fullfölja utbildningen får överklagas av eleven eller företrädare för denne hos skolväsendets överklagandenämnd.

8 kap. Sameskolan

1 §

Utbildningen i sameskolan skall syfta till att ge samers barn en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen till och med årskurs 6 i grundskolan.

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet.

2 §

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

3 §

Samers barn får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i grundskolan. Detsamma gäller andra barn, om det finns särskilda skäl.

4 §

Utbildningen i sameskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

5 §

För elever i sameskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet skall staten svara för att eleverna utan extra kostnader får tillfredsställande förhållanden.

Staten skall svara för att eleverna i sameskolan kostnadsfritt erhåller för utbildningen erforderliga resor.

6 §

För sameskolan skall finnas en styrelse.

Styrelsen beslutar om intagning av elever i sameskolan. Styrelsens beslut i sådana frågor får överklagas av eleven eller företrädare för denne hos skolväsendets överklagandenämnd.

9 kap. Fristående skolor

Godkännande

1 §

Skolplikt får fullgöras i en fristående skola, om skolan är godkänd för ändamålet.

Ärenden om godkännande för vanlig skolplikt prövas av statens skolverk.

Såvitt gäller särskild skolplikt prövas

1. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar särskolan av styrelsen för särskolan där skolan är belägen och

2. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar specialskolan av styrelsen för den specialskolan som ansvarar för utbildning av samma handikappgrupp där skolan är belägen.

2 §

Godkännande för vanlig skolplikt skall meddelas, om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar och skolan även i övrigt väsentligen svarar mot grundskolans allmänna mål.

Godkännande för särskild skolplikt skall meddelas, om skolan ger eleverna en utbildning som väsentligen svarar mot den som de skulle få i särskolan eller specialskolan. En ytterligare förutsättning är att eleverna i samband med utbildningen bereds erforderliga omsorger.

I godkännandet för särskild skolplikt skall anges om det avser särskoleutbildning eller specialskoleutbildning eller båda dessa skolformer samt för vilka handikappgrupper utbildningen godkänns.

3 §

Om ett barn har handikapp som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för särskild skolplikt, får barnet fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola endast om

1. skolan är godkänd för elever som har särskild skolplikt på grund av samma handikapp som barnet eller

2. huvudmannen för särskolan respektive specialskolan bedömer att barnet ändå kan tillgodogöra sig utbildningen vid skolan.

4 §

Den som har vanlig skolplikt men som endast för kortare tid är bosatt i landet eller som har andra skäl att få en utbildning med internationell inriktning får fullgöra sin skolplikt i en fristående skola med sådan inriktning (internationell skola), om skolan av statens skolverk har godkänts för ändamålet.

För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Skolan skall förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden skall meddelas i den omfattning som de i landet för kortare tid bosatta eleverna behöver.

Tillsyn m.m.

5 §

Fristående skolor som avses i 1 och 4 §§ skall i fråga om sin utbildning för skolpliktiga elever stå under tillsyn av statens skolverk.

Den omedelbara tillsynen över sådan utbildning ankommer på den styrelse som finns för grundskolan respektive särskolan eller specialskolan för den kommun där skolan är belägen.

6 §

Om en fristående skola inte längre uppfyller kraven för godkännande och bristerna inte avhjälps efter påpekande för huvudmannen, skall godkännandet återkallas.

Återkallande beslutas av den myndighet som beslutar om godkännande.

Övriga föreskrifter

7 §

En delegationsuppdrag enligt 3 kap. 12 § andra stycket kommunalagen (1977:179) får inte omfatta befogenhet att meddela eller återkalla godkännande för en fristående skola enligt denna lag.

8 §

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola, skall huvudmannen för skolan snarast lämna uppgift om detta till styrelsen för utbildningen i elevens hemkommun.

I 3 kap. 14 § finns föreskrifter om uppgiftsskyldighet vid vissa fall av frånvaro.

9 §

Beslut av statens skolverk i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola enligt 1, 4 eller 6 § får överklagas hos kammarrätten.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola för särskild skolplikt enligt 1 eller 6 § får överklagas hos kammarrätten.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden som avses i 3 § får överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd.

10 kap. Särskilda utbildningsformer

1 §

En internatskola kan på framställning från huvudmannen ges ställning av riksinternatskola genom beslut av *regeringen*. Kommuner och enskilda kan vara huvudmän för riksinternatskolor.

En internatskola kan på framställning från huvudmannen ges ställning av riksinternatskola genom beslut av *statens skolverk*. Kommuner och enskilda kan vara huvudmän för riksinternatskolor.

En riksinternatskola skall ha till uppgift att anordna utbildning, som motsvarar grundskolan och gymnasieskolan eller endera av dessa skolformer, för i första hand barn och ungdomar som har utlandssvenska föräldrar eller har behov av miljöombyte eller som är från glesbygd och inte kan beredas tillfredsställande inackordering.

Nuvarande lydelse

I den del en riksinternatskola motsvarar grundskolan skall den i fråga om rätten att fullgöra skolplikt där anses vara en enligt 9 kap. 1 § godkänd fristående skola. I fråga om riksinternatskolornas organisation och tillsynen över dem meddelas föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Föreslagen lydelse

I den del en riksinternatskola motsvarar grundskolan skall den i fråga om rätten att fullgöra skolplikt där anses vara en enligt 9 kap. 1 § *första och andra styckena* godkänd fristående skola. I fråga om riksinternatskolornas organisation och tillsynen över dem meddelas föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

3 §

För sådana elever i grundskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan som på grund av sjukdom eller av liknande skäl under längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete skall särskild undervisning anordnas på sjukhus eller motsvarande, i elevens hem eller på annan lämplig plats.

Särskild undervisning anordnas av skolhuvudmannen. Denne får överlåta åt sjukvårdshuvudman eller någon annan att anordna sådan undervisning enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Särskild undervisning skall stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför det offentliga skolväsendet.

Särskild undervisning skall stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför det offentliga skolväsendet *för barn och ungdom.*

5 §

Frågor enligt 4 § prövas av *skolstyrelsen i barnets hemkommun.* Om barnet har sådant handikapp som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för särskild skolplikt, *ankommer dock prövningen på skolöverstyrelsen, som skall* höra socialstyrelsen innan ett medgivande lämnas eller återkallas.

Beslut i sådana ärenden får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Frågor enligt 4 § prövas av *styrelsen för den skola där barnet anmars skulle ha fullgjort sin skolplikt.* Om barnet har sådant handikapp som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för särskild skolplikt, *skall styrelsen* höra socialstyrelsen innan ett medgivande lämnas eller återkallas.

6 §

Beslut i ärenden enligt 1 § om att ge en skola ställning av riksinternat-skola och om återkallande av sådant beslut samt enligt 4 § om att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag får överklagas hos kammarrätten.

11 kap. Kommunal vuxenutbildning (komvux)

15 §

Styrelsens beslut enligt 14 § får överklagas hos *länsrätten* av eleven. *Länsrättens beslut får inte överklagas.*

Styrelsens beslut enligt 14 § får överklagas hos *skolväsendets överklagandenämnd* av eleven.

23 §

Styrelsens beslut om mottagande får överklagas hos *länsrätten* av eleven. *Länsrättens beslut får inte överklagas.*

Styrelsens beslut om mottagande får överklagas hos *skolväsendets överklagandenämnd* av eleven.

Beslut om intagning får inte överklagas.

12 kap. Vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvox)

14 §

Styrelsens beslut om mottagande, om att utbildningen för en elev skall upphöra och beslut om att inte på nytt bereda en elev utbildning får överklagas hos *länsrätten* av eleven. *Länsrättens beslut får inte överklagas.*

Styrelsens beslut om mottagande, om att utbildningen för en elev skall upphöra och beslut om att inte på nytt bereda en elev utbildning får överklagas hos *skolväsendets överklagandenämnd* av eleven.

Beslut om intagning får inte överklagas.

13 kap. Svenskundervisning för invandrare (sfi)

13 §

Styrelsens beslut enligt 12 § får överklagas *till länsrätten* av eleven. *Länsrättens beslut får inte överklagas.*

Styrelsens beslut enligt 12 § får överklagas *hos skolväsendets överklagandenämnd* av eleven.

⁵ Enligt prop. 1990/91:85.

14 kap. Skolhälsovård

1 §

Skolhälsovård skall anordnas för eleverna i grundskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan.

I gymnasieskolan skall skolhälsovård anordnas för eleverna på studievägar, som är minst ett läsår långa, och för eleverna i gymnasial lärlingsutbildning.

För elever på kortare studievägar i gymnasieskolan bör skolhälsovård anordnas.

Skolhälsovård skall anordnas för eleverna i grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan.

3 §

Varje elev i grundskolan eller sameskolan skall genomgå allmän hälsokontroll en gång på varje stadium. Den första kontrollen skall äga rum första läsåret. Eleven skall *också* genomgå kontroll av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller, som anordnas för alla mellan de allmänna hälsokontrollerna.

Om skolläkaren på förekommen anledning anser att en viss elev i grundskolan eller sameskolan behöver undersökas *utöver vad som följer av första stycket*, skall eleven genomgå sådan undersökning.

Eleverna i de delar av särskolan och specialskolan som motsvarar grundskolan skall när det behövs genomgå särskilda undersökningar som föranleds av deras handikapp. I övrigt gäller bestämmelserna i första och andra styckena även för dessa elever.

Varje elev i grundskolan eller sameskolan skall *erbjudas att* genomgå allmän hälsokontroll en gång på varje stadium. Den första kontrollen skall äga rum första läsåret. Eleven skall dessutom, *mellan de allmänna hälsokontrollerna, erbjudas att* genomgå kontroll av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Om skolläkaren på förekommen anledning anser att en viss elev i grundskolan eller sameskolan behöver undersökas *särskilt*, skall eleven genomgå sådan undersökning.

Eleverna i de delar av särskolan och specialskolan som motsvarar grundskolan skall när det behövs *erbjudas att* genomgå särskilda undersökningar som föranleds av deras handikapp. I övrigt gäller bestämmelserna i första och andra styckena även för dessa elever.

4 §

Eleverna på sådana studievägar i gymnasieskolan, som är minst ett läsår långa, och eleverna i yrkesskolan skall beredas tillfälle att genomgå minst en allmän hälsokontroll. Eleverna i yrkesskolan skall också erbjudas särskilda undersökningar som föranleds av deras handikapp.

Eleverna i gymnasieskolan och i yrkesskolan skall beredas tillfälle att genomgå minst en allmän hälsokontroll. Eleverna i yrkesskolan skall också erbjudas särskilda undersökningar som föranleds av deras handikapp.

8 §

Skolöverstyrelsen och länskolnämnden skall ha tillsyn över skohälsovården.

Statens skolverk skall ha tillsyn över skohälsovården.

15 kap. Övriga föreskrifter

6 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får utan hinder av föreskrifterna i 4 kap. 15 § och 5 kap. 14 § meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå särskilt anordnad prövning i grundskolan eller gymnasieskolan att betala avgift som tillfaller staten.

Regeringen får utan hinder av föreskrifterna i 4 kap. 4 §, 5 kap. 21 § och 11 kap. 5 § meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå särskilt anordnad prövning i grundskolan, gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning att betala en avgift som tillfaller huvudmannen för utbildningen.

13 §

Den som efter skolpliktens upphörande genomgår utbildning inom det offentliga skolväsendet eller annars genomgår utbildning med stöd av denna lag skall på egen eller ställföreträdarens begäran befrias från deltagande i inlag som annars inte kan väljas bort, om förutsättningarna i 3 kap. 12 § är uppfyllda. I fråga om prövning och överklagande gäller bestämmelserna i 3 kap. 12 § tredje stycket.

14 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om utbildning enligt denna lag efter skolpliktens upphörande meddela föreskrifter om disciplinära åtgärder och skiljande av elev från en viss utbildning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

8. Beslut som enligt 3 kap. 7 §, 4 kap. 5 §, 4 a kap. 6 § vuxenutbildningslagen och 10 § lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare får överklagas till skolöverstyrelsen, skall i stället överklagas till länsrätten. Länsrättens beslut får inte överklagas.

8. Beslut som enligt 3 kap. 7 §, 4 kap. 5 §, 4 a kap. 6 § vuxenutbildningslagen och 10 § lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare får överklagas till skolöverstyrelsen, skall i stället överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd.

⁶ Enligt prop. 1990/91:85.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

2. Utöver vad som följer av 3 kap. i dess nya lydelse skall bestämmelserna i 3 kap. 7 och 16 §§ i deras äldre lydelse tillämpas beträffande barn födda före år 1985. Vad som sägs om länskolnämnden i 3 kap. 16 § skall dock i stället avse styrelsen för utbildningen.

3. Bestämmelsen i 3 kap. 8 § skall tillämpas först från och med den 1 juli 1997. Till dess gäller att hemkommunen får medge barn att börja i grundskolan eller i annan skola för vanlig skolplikt redan det kalenderår de fyller sex år, om barnets vårdnadshavare begär det. Motsvarande skall under samma tid gälla huvudmannen för särskolan respektive specialskolan såvitt gäller skola för särskild skolplikt. I fråga om sameskolan lämnas sådant medgivande av sameskolstyrelsen.

4. Sådana godkännanden av fristående skolor som har meddelats enligt bestämmelserna i 9 kap. 1-3 §§ i deras äldre lydelse och inte återkallats skall alltiämt gälla. Motsvarande skall för riksinternatskolor gälla beträffande sådana förklaringar som avses i bestämmelsen i 10 kap. 1 § i dess äldre lydelse.

5. Förekommer i lag eller annan författning beteckningen den lokala styrelsen för specialskolan skall därmed avses den styrelse för specialskolan som föreskrivs i 7 kap. 5 §.

6. Beträffande sådana ärenden som överklagats till en länskolnämnd eller skolöverstyrelsen enligt äldre bestämmelser och som inte avgjorts den 1 juli 1991 skall följande gälla.

Överklaganden av beslut enligt 3 kap. 4 § om lämplig skolform, 3 kap. 7 § om uppskjuten skolstart, 3 kap. 10 § om skolpliktens upphörande, 3 kap. 17 § om fullföljande av skolgången sedan skolplikten upphört samt enligt 4 kap. 13 § och 5 kap. 10 § om mottagande av en elev från en annan kommun prövas av skolväsendets överklagandenämnd.

Även överklaganden av beslut som får överklagas enligt 3 kap. 7 §, 4 kap. 5 §, 4 a kap. 6 § vuxenutbildningslagen (1984:1118) och 10 § lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare prövas av skolväsendets överklagandenämnd.

Beslut av skolväsendets överklagandenämnd får inte överklagas.

Överklaganden av beslut enligt 3 kap. 12 § om befrielse från undervisning och 9 kap. 1, 3 eller 7 § om godkännande eller återkallande av godkännande av fristående skola prövas av kammarrätten.

Övriga sådana överklaganden som anges i första stycket prövas av regeringen.

I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet men för vilka tiden för överklagande inte har gått ut vid den tidpunkten gäller att, utan hinder av äldre bestämmelser om överinstans, överklagandena skall prövas av den instans som ovan i denna punkt har föreskrivits såvitt gäller redan överklagade ärenden.

7. Bestämmelserna i 2 kap. 3-7 §§ skall tillämpas på sfi som anordnas efter den 1 juli 1991. För sådan sfi som anordnas av någon annan än en kommun skall bestämmelserna i 2 kap. 4-7 §§ dock inte tillämpas.

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs att punkt 12 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

12.¹ Sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd och lagen (1977:267) om krigsskadeersättning till sjömän utgör skattepliktig intäkt av tjänst. Tjänst om sjukpenningen grundas på förvärvsinkomst, som hänför sig till tjänst. Till intäkt av tjänst hänföres under nämnda förutsättning också ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare samt annan lag eller författning, som utgått annorledes än på grund av försäkring, som nyss sagts, till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller på grund av militärtjänstgöring.

Föräldrapenningförmåner och vårdbidrag enligt lagen om allmän försäkring samt ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård utgör skattepliktig intäkt av tjänst, dock ej sådan del av vårdbidrag som utgör ersättning för merkostnader.

Korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag och utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349), utbildningsbidrag för doktorander, timersättning vid *grundutbildning för vuxna (grundvux)*, vid vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvox) och vid *grundläggande* svenskundervisning för invandrare räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

Korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag och utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349), utbildningsbidrag för doktorander, timersättning vid *kommunal vuxenutbildning (komvux)*, vid vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvox) och vid svenskundervisning för invandrare (*sfi*) räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

Dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa, kontant arbetsmarknadsstöd, statsbidrag motsvarande dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd som lämnas till arbetslös som startar egen rörelse samt ersättning enligt 16 § lagen (1989:425) om särskilda inskolningsplatser hos offentliga arbetsgivare räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

Dagpenning vid utbildning och tjänstgöring inom totalförsvaret räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

¹ Senaste lydelse 1990:650.

Detsamma gäller dagpenning och stimulansbidrag, vilka enligt av regeringen eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser utgå till deltagare i arbetsmarknadsutbildning samt med dem i fråga om sådana bidrag likställda.

Prop. 1990/91:115

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992 och tillämpas första gången vid 1993 års taxering.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 kap.

9 §²

Sekretess gäller i grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller på samma område dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilds personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts.

Sekretess gäller inom utbildningsväsendet i övrigt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator, eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Dessutom gäller inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, *grundutbildningen för vuxna*, vuxenutbildningen för psykiskt utvecklingsstörda och folkhögskolan sekretess i annan elevvårdande verksamhet för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller inom utbildningsväsendet i övrigt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Dessutom gäller inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, vuxenutbildningen för psykiskt utvecklingsstörda, *svenskundervisningen för invandrare (sfi)* och folkhögskolan sekretess i annan elevvårdande verksamhet för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

¹ Lagen omtryckt 1989:713.

² Ändringen innebär bl.a. att fjärde stycket upphävs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år. Prop. 1990/91:115

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992. Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om uppgifter som hänför sig till ärenden om uppföljningsansvar enligt 3 kap. 18 § skollagen (1985:1100) eller motsvarande tidigare lagstiftning.

Lag om ändring i lagen (1986:163) om rätt till ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1986:163) om rätt till ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare

dels att rubriken skall ha följande lydelse,

dels att 1 och 3 §§ skall ha följande lydelse.

Lag om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare

1 §

En arbetstagare, som har antagits till undervisning *enligt lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare*, har rätt att vara ledig från sin anställning för att delta i undervisningen enligt bestämmelserna i denna lag.

En arbetstagare, som har antagits till *svenskundervisning för invandrare (sfi) enligt 13 kap. skollagen (1985:100)*, har rätt att vara ledig från sin anställning för att delta i undervisningen enligt bestämmelserna i denna lag.

Tid under vilken en arbetstagare är ledig enligt denna lag räknas som arbetad tid vid tillämpning av andra författningar.

3 §

Har överenskommelse träffats om svenskundervisning på arbetstid vid ett sådant samråd som avses i 7 § *lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare*, har en arbetstagare som vill delta i undervisningen rätt till erforderlig ledighet för att göra detta.

Har överenskommelse träffats om svenskundervisning på arbetstid vid ett sådant samråd som avses i 13 kap. 5 § *skollagen (1985:100)*, har en arbetstagare som vill delta i undervisningen rätt till erforderlig ledighet för att göra detta.

Nuvarande lydelse

Träffas inte överenskommelse enligt första stycket, har en arbetstagare rätt till ledighet för att delta i *grundläggande svenskundervisning för invandrare* dels i form av hel ledighet i samband med heltidsstudier, dels i form av förkortning av arbetstiden till hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden i samband med deltidstudier. En arbetstagare vars arbetstid är mindre än hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden har dock rätt till hel ledighet i samband med deltidstudier.

Rätt till ledighet i den omfattning som följer av andra stycket har även en arbetstagare som deltar i undervisningen på tid som inte är arbetstagarens arbetstid. I ett sådant fall skall vid förkortning av arbetstiden hela ledigheten förläggas antingen till arbetsdagens början eller slut i enlighet med arbetstagarens önskemål.

Föreslagen lydelse

Träffas inte överenskommelse enligt första stycket, har en arbetstagare rätt till ledighet för att delta i *sf* dels i form av hel ledighet i samband med heltidsstudier, dels i form av förkortning av arbetstiden till hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden i samband med deltidstudier. En arbetstagare vars arbetstid är mindre än hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden har dock rätt till hel ledighet i samband med deltidstudier.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

5 Förslag till

Prop. 1990/91:115

Lag om ändring i arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262)

Härigenom föreskrivs att 6 § arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

När denna lag skall tillämpas, gäller inte lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning, lagen (1979:1184) om rätt till ledighet för vissa föreningsuppdrag i skolan och lagen (1986:163) om rätt till ledighet för *grundläggande* svenskundervisning för invandrare.

När denna lag skall tillämpas, gäller inte lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning, lagen (1979:1184) om rätt till ledighet för vissa föreningsuppdrag i skolan och lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

Lag om ändring i semesterlagen (1977:480)

Härigenom föreskrivs att 17 § semesterlagen (1977:480) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*17 §¹

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbets-skada,

2. ledighet enligt lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn, eller vid flerbarnsbörd sammanlagt, icke överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder, 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10 och 11 §§ samma lag.

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstaga-ren är berättigad till ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag eller utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

5. ledighet på grund av sådan i 27 § värnpliktslagen (1941:967) eller med stöd därav föreskriven tjänstgöring om högst 60 dagar, som ej är beredskapsövning och ej heller direkt ansluter sig till grundutbildning, eller ledighet på grund av motsvarande vapenfri tjänst, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar,

6. ledighet på grund av att arbetstagaren efter det kalenderår då han fyllt tjugotvå år fullgör tjänstgöring i civilförsvaret på annan tid än då civilförsvarsberedskap råder eller beredskapsövning får anordnas vid försvarsmakten, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar,

7. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare, eller

7. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandra-re, eller

¹ Senaste lydelse 1990:638.

8. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård.

Vid tillämpning av första stycket 1 skall frånvaro under de första 90 dagarna av frånvaroperiod ej i något fall anses bero på arbetsskada. Har arbetstagare av anledning som anges i första stycket 1 varit oavbrutet frånvarande från arbetet under två hela intjänandeår, grundar därefter infallande dag av frånvaroperioden icke rätt till semesterlön.

I frånvaroperiod som avses i första stycket inräknas även dagar under perioden då arbetstagaren icke skulle ha utfört arbete.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 1991.

Närvarande: statsrådet Engström, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Sahlin, Larsson, Åsbrink

Föredragande: statsrådet Persson

Proposition om vissa skollagsfrågor m.m.

1 Inledning

I kompletteringspropositionen våren 1989 (prop. 1988/89:150) presenterade jag för första gången för riksdagen det arbete med förändringen av styrningen av skolan som då inleddes i utbildningsdepartementet (skolprojektet). Detta projekt var ett led i arbetet med förnyelsen av den offentliga sektorn och syftade till att minska den statliga detaljstyrningen, lägga ansvaret för skolan längre fram i organisationen och ge eleverna och dem som arbetar i skolan större inflytande.

Som ett första resultat av detta arbete beslutade riksdagen att den statliga regleringen av tjänsterna som lärare, skolledare, biträdande skolledare och syofunktionärer skulle upphöra med utgången av år 1990 (prop. 1989/90:41, UbU9, rskr. 58). Beslutet innebär att kommunerna från den 1 januari 1991 har ett helt och odelat arbetsgivaransvar för all personal i skolan.

Genom riksdagens ställningstagande hösten 1990 till propositionen om ansvaret för skolan lades principerna för en mål- och resultatorienterad styrning av skolan fast (prop. 1990/91:18, UbU4, rskr. 76). Det innebär att staten anger nationella mål och riktlinjer för arbetet i skolan och att kommunerna ansvarar för genomförandet av verksamheten. Dessa grundläggande principer för ansvarsfördelningen har lagts fast i två inledande kapitel i en ny skollag som omfattar alla skolformer.

Från den 1 juli 1991 kommer ett nytt statsbidragssystem för grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen att tillämpas. Statsbidragssystemet har utformats som ett finansiellt stöd till skolverksamheten som skall ge kommunerna förutsättningar att bedriva en likvärdig skolverksamhet. Statsbidraget reglerar inte skolans organisation och det står skolhuvudmännen fritt att använda statsbidragen för olika ändamål inom skolan.

Regeringen har nyligen för riksdagen lagt fram två propositioner som utgår från och bygger vidare på de principer som riksdagen lagt fast om skolans styrning. Det är propositionen Växa med kunskaper - om gymnasieskolan och vuxenutbildningen (prop. 1990/91:85) samt propositionen om folkbildning (prop. 1990/91:82). I den förstnämnda propositionen presenteras förslag för de angivna skolformerna, som står i överensstämmelse med de fastlagda principerna för styrning och inflytande. Förslag till reglering i lag av dessa skolformer läggs fram. Förslaget på folkbildningens område ansluter till förändringarna på skolområdet på så sätt att statens detaljstyrning av verksamheterna föreslås upphöra och folkbildningens företrädare föreslås få ett större ansvar och inflytande.

Riksdagens ställningstagande hösten 1990 innebar också att nya centrala myndigheter inrättas på skolområdet, statens skolverk och statens institut för handikappfrågor i skolan. Båda myndigheterna skall börja sin verksamhet den 1 juli 1991, då tidigare centrala och regionala myndigheter på skolområdet upphör. Jag avser att återkomma till regeringen med en redovisning av myndigheternas organisation och resursbehov i samband med förslag till kompletteringsproposition i vår.

En viktig uppgift för det nya skolverket är att följa och utvärdera skolans verksamhet. Ett arbete pågår inom utbildningsdepartementet med att utarbeta ett uppföljningssystem som kan utvecklas vidare av skolverket.

Den förändrade styrningen och inte minst uppföljningen och utvärderingen förutsätter att läroplaner och kursplaner utformas så att de kan konkretiseras och preciseras på lokal nivå och att de är möjliga att utvärdera. Regeringen har nyligen bemyndigat mig att tillkalla en kommitté med uppgift att lämna förslag till mål och riktlinjer för det offentliga skolväsendet samt för barnomsorgen. Kommittén skall i sitt arbete utgå från de riktlinjer för styrningen av skolan som riksdagen lagt fast. Förslag skall redovisas senast den 1 september 1992. Avsikten är att detta förslag skall ligga till grund för nya mål och riktlinjer samt kursplaner för samtliga skolformer.

En betygsberedning har tillkallats för att ge förslag till ett nytt betygssystem i grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Arbetet i beredningen har nära anknytning till den nyssnämnda kommitténs arbete.

De förslag som jag presenterar nu avser att för grundskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan i lag lägga fast de regler för styrning som följer av riksdagens tidigare ställningstaganden. Vidare görs justeringar av bestämmelserna om skolhälsovården och om fristående skolor. Med de nu föreliggande förslagen har reformeringen av skollagen slutförts.

Skollagen och läroplanerna är de grundläggande styrdokumenterna för skolans verksamhet. Uppföljningen och utvärderingen skall ge riksdagen och regeringen underlag för kompletteringar och förändringar av styrningen och kontrollera måluppfyllelsen. Grundutbildningen för lärare och fortbildningen är andra statliga medel att påverka verksamhe-

ten i skolan och garantera en likvärdig utbildning. I nyssnämnda proposition om gymnasieskolan och vuxenutbildningen anmälde jag att förändringarna på skolområdet motiverade en analys av vilka krav som med anledning härav kunde ställas på lärarnas kunskaper och kompetens. En sådan analys bör enligt min mening bedrivas i samverkan med läroplanskommittén. Jag avser därför att återkomma till regeringen i denna fråga.

2.1 Överprövning av beslut enligt skollagen m.m.

Mitt förslag: Beslut enligt skollagen skall som regel överprövas av en särskild nämnd, skolväsendets överklagandenämnd. Undantag görs för ett antal beslut som har utpräglad judiciell karaktär eller gäller sådant som utgör eller ligger nära vad som anses som civila rättigheter, i den mening detta begrepp har enligt europakonventionen om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Överklaganden av dessa beslut förs till kammarrätt.

Nämndens ordförande skall vara jurist och ha erfarenhet som domare.

Nämndens beslut med anledning av överklaganden dit får inte överklagas.

Möjlighet öppnas att låta nämnden överpröva också beslut enligt förordning som meddelas med stöd av skollagen.

Skälen för mitt förslag: Med utgången av juni månad 1991 upphör skolöverstyrelsen och länskolnämnderna. På dessa myndigheter har ankommit att pröva åtskilliga av de överklaganden som kommit ifråga enligt skollagen och till den anslutande förordningar. Även efter de samlade förslag till ändringar i skollagen som nu föreligger finns det kvar ett antal beslut som bör få överklagas. Flera av dem är av det slag som nu överprövas av skolöverstyrelsen. Fråga inställer sig då om lämplig överinstans för överklagandena.

I propositionen (prop. 1990/91:85) Växa med kunskaper föreslog jag som intermistisk lösning att överklagandena i samtliga fall som då var aktuella skulle gå till länsrätten. Jag förutskickade emellertid att jag skulle återkomma till instansfrågan sedan reformarbetet förts vidare genom förslag till återstående delar av skollagen. I dessa delar kunde det förutses att åtskilliga nya överklagandefall skulle komma upp till bedömning.

En samlad genomgång av de beslut där överklagandemöjlighet bör finnas – eller i vissa fall måste finnas – ger vid handen att överprövningen bör delas upp på två skilda håll.

Vissa överklaganden bör prövas av domstol. Det gäller sådana fall där beslutet kan anses vara sådant att det angår någons civila rättigheter, i den mening detta begrepp har enligt europakonventionen. Det gäller också beslut som ligger nära beslut av nyss nämnt slag. Vidare gäller det beslut som är av utpräglad judiciell karaktär.

I enlighet med detta ställningstagande bör till domstol föras överklaganden av beslut som gäller

- godkännande av en fristående skola och återkallelse av sådant godkännande,
- medgivande till enskild undervisning och motsvarande,
- åläggande att en elev i en fristående skola fortsättningsvis skall fullgöra sin skolplikt inom det offentliga skolväsendet,
- vitesföreläggande mot vårdnadshavare för att de skall se till att barn under deras vårdnad fullgör skolplikten samt
- befrielse från viss undervisning (annat än kortare ledigheter).

Beslut i sådana ärenden som enligt vad nu sagts bör föras till domstol är förhållandevis få. I vissa fall prövas de redan enligt gällande bestämmelser av kammarrätt. Dessa överklaganden kan därmed lämpligen alla föras till kammarrätt. Någon särskild sammansättning av kammarrätten i dessa mål är inte påkallad.

Bland de beslut i övrigt som bör få överklagas finns det grundad anledning tro att de som främst kommer att överklagas är de som rör mottagande vid viss skola eller i viss kommun. Såväl på grundskolesidan som på gymnasiesidan dominerar de antalsmässigt. Av årligen numera omkring 170 överklagade ärenden hos skolöverstyrelsen hänför sig drygt 130 till mottagandebeslut. Med de lagändringar som jag föreslagit torde antalet visserligen sjunka något genom att kommuner inte längre medges klagorätt, men sannolikt kommer det ändå att röra sig om ett inte obetydligt antal. Frågor om mottagande av en elev i en kommun eller en skola är näppeligen av den arten att domstolsprövning är påkallad. Ärendetypen kan t.o.m. anses något främmande även för förvaltningsdomstolarna. Hade det rört sig om några få ärenden kunde man ha övervägt att ändå, för enhetlighetens skull föra även dem och de fåtal andra överklagandefall, som för närvarande hanteras i administrativa organ, till domstolarna. Nu anser jag emellertid inte det vara rimligt.

Enligt min mening kan de överklaganden, som inte bör gå till kammarrätt, med fördel hanteras av en för ändamålet inrättad nämnd. En sådan nämnd kommer uppenbart inte att få underlag för något kontinuerligt arbete och ledamöterna kan därför ha nämnduppdraget som bisyssla. Kanslifunktionerna torde inte bli mer omfattande än att en annan myndighet kan utföra dem för nämnden. En förebild i detta hänseende kan sökas i högskolans avskiljandenämnd. En grundläggande bestämmelse om en nämnd av det slag som jag här har förordat bör tas in i skollagen.

Det är lämpligt att nämndens ordförande är en lagfaren domare. Det bör därför finnas såväl en ordförande som en ersättare för denne med dessa kvalifikationer. Antalet ledamöter utöver dessa två torde kunna begränsas till två personer. De kan lämpligen ha anknytning till skolverksamhet. Kravet på nämndens ordförande bör anges i lag, men i övrigt bör regeringen få bestämma nämndens sammansättning.

Det nya skolverket bör kunna sörja för kanslifunktioner åt nämnden och även för den föredragning som kan behövas. Detta är dock en fråga som bör hanteras i myndigheternas instruktioner.

En ärendegrupp, som enligt gällande bestämmelser går till kammarrätt, bör kunna föras över till nämnden. Det gäller rätten att tas emot till Rh-anpassad gymnasieutbildning.

Det bör finnas möjlighet att till nämnden föra inte bara överklaganden av beslut enligt själva skollagen utan även överklaganden av beslut enligt sådana förordningar som meddelas med stöd av skollagen. Grundbestämmelsen i lagen om nämnden bör utformas med hänsyn härtill.

En särskild fråga är om nämndens beslut med anledning av överklaganden dit bör få överklagas. Jag anser inte att det finns skäl att medge något sådant överklagande. Antingen skulle dessa då gå till domstolarna, vilka enligt vad förut sagts knappast bör belastas med de ärenden som torde komma att dominera, eller till regeringen. Att föra ärendena till regeringen skulle strida mot den konsekventa strävan som funnits sedan flera år att föra bort förvaltningsärenden av det här slaget från regeringen. En föreskrift att beslut, som nämnden har fattat med anledning av överklagande dit, inte får överklagas bör innebära, att inte heller beslut på formell grund i ett överklagat ärende - t.ex. avvisningsbeslut - får överklagas. Även ett sådant beslut fattas ju med anledning av överklagandet.

Jag har i frågan om instansordningen samrått med chefen för justitiedepartementet.

Jag avser att senare lägga fram förslag beträffande de anslag som behövs för den nu föreslagna nämnden.

2.2 Flexibel skolstart

Mitt förslag: Skolplikten skall som hittills inträda höstterminen det år barnet fyller sju år men barnets vårdnadshavare får bestämma att barnet skall börja i skolan det år barnet fyller sex år.

Kommunerna får dock under en övergångstid om sex år bestämma i vilken mån sexåringar skall tas in i skolan.

Skälen för mitt förslag: En internationell jämförelse visar att de nordiska länderna över huvud taget har en sen skolstart jämfört med övriga länder. Utvecklingen går mot att de länder som traditionellt har haft en sen skolstart nu sänker skolstartsåldern.

I årets budgetproposition pekade jag på att vi med en fullt utbyggd barnomsorg har en av samhället driven social och pedagogisk verksamhet som når alla barn och ungdomar i åldrarna 1,5 till 16 år. Hur denna verksamhet utformas är av stor betydelse. Forskningen visar att barnens språkliga utveckling grundläggs mycket tidigt och att den är avgörande för barnens möjligheter att tillägna sig kunskaper och färdigheter i skolan. Barnens intellektuella utveckling är beroende av stöd och stimulans kreativt, socialt och känslomässigt. Det går inte att dela upp barnets utveckling i en del som hör till dess fritid och en annan del som utgörs av

teoretisk inlärninng. Alla som arbetar med barn måste således göra det utifrån en helhetssyn på barnets utveckling.

Att nästan alla barn deltar i någon form av samhällelig barnomsorg leder mot denna bakgrund till att principerna för hur mål skall utformas och hur innehållet skall systematiseras behöver samordnas. Förskolan och skolan är på varandra följande led i samhällets insatser för barns utveckling. Det är således fullt naturligt att barnomsorgen och grundskolan nu bör få ett gemensamt måldokument, något som framstår som än mer berättigat om en flexibel skolstart införs.

Den kraftiga utbyggnaden av förskolan gör att allt fler barn har erfarenhet av pedagogisk verksamhet och organiserad social samvaro när de börjar skolan. Skolans arbetssätt förändras också genom ökade inslag av kreativa uttrycksätt och större utrymme för barnens sociala och kulturella behov. Utvecklingen går alltså mot att skillnaderna mellan barnomsorgen och skolan minskar och att de två verksamhetsformerna växer samman. Detta gör att skolan numera har bättre förutsättningar att ta sig an yngre barn.

Inte bara de verksamhetsmässiga utan även de organisatoriska hindren mot en samordnad eller gemensam verksamhet för barnomsorgen och skolan undanröjs. Kommunerna har numera det samlade arbetsgivaransvaret för både skolans och barnomsorgens personal. Möjligheten att ha en gemensam kommunal nämnd för skolan och barnomsorgen införs den 1 januari 1992.

Den utveckling som jag nu beskrivit leder till att skolstarten avdramatiseras. Det blir innehållet i verksamheten, inte organisationsformen, som med utgångspunkt i barnets behov blir det viktiga. Med en elevanpassad undervisning kan skolstarten göras mera flexibel. Utifrån barnets utvecklingsnivå kan det ofta vara positivt att få börja skolan redan vid sex års ålder.

Skolan har en skyldighet att anpassa sin verksamhet till barnens mognadsgrad. Som jag nyss antytt anser jag också att skolan har goda möjligheter till detta. Den nuvarande möjligheten att skjuta upp barns skolstart till det år de fyller åtta bör därför tas bort. Inför de förändringar som kommer att genomföras inom skolan och barnomsorgen är det viktigt att slå fast skolans grundprincip att i sin undervisning utgå från varje elevs särskilda förutsättningar och behov.

Med hänsyn till såväl kommunernas som föräldrarnas planering anser jag emellertid att möjligheten att skjuta upp skolstarten bör finnas kvar under nästa läsår.

Mitt förslag innebär att föräldrarna får rätten att avgöra om ett barn skall börja i skolan vid sex eller sju års ålder. Det betyder att vi erkänner att föräldrarna har de bästa förutsättningarna att bedöma barnets mognadsnivå och vilka förutsättningar det har att delta i skolans verksamhet. Både skolan och förskolan kommer naturligtvis att stödja föräldrarna när de skall avgöra den saken. Detta förutsätter att förskolans personal, som ju känner barnet, är väl förtrogen med innehållet i den verksamhet barnet kommer att delta i. Lika viktigt är det att läraren får

veta från förskolan var den blivande eleven befinner sig utvecklingsmässigt så att undervisningen kan anpassas därefter. En smidig övergång från förskola till grundskola för varje elev förutsätter således samverkan mellan olika personalgrupper och med elevens vårdnadshavare.

Den flexibla skolstarten och den gradvisa sammansmältningen av skola och barnomsorg får naturligtvis också personalpolitiska konsekvenser. De metodiska och pedagogiska förutsättningarna ändras för både förskolans och skolans personal, vilket får följder för personalutbildningen. Därvid kan gemensamma studiedagar och annan gemensam fortbildning för förskolan och skolan vara ett sätt att stimulera erfarenhetsutbyte mellan verksamhetsgrenarna.

Minst lika viktigt som utbildning i formell mening är det att de berörda personalgrupperna får praktiska erfarenheter av varandras verksamhetsområden. Det förekommer redan att lärare tjänstgör i förskolan, liksom att förskollärare tjänstgör på lågstadiet. Att organisera tjänstgöringen på det sättet kommer självklart att bli vanligare framöver. Att t.ex. en förskollärare ingår i arbetsenheten på lågstadiet finner jag naturligt.

Många kommuner bedriver försök och projekt som gäller samverkan mellan förskolan och skolan. Därmed finns också på många håll personal som är insatt i verksamheten från både skolans och förskolans utgångspunkter. Sådan personal utgör naturligtvis en värdefull resurs både i fortbildning och som handledare.

Föräldrarnas val kan komma att grundas på andra faktorer än barnets förutsättningar. En sådan faktor skulle kunna vara rent ekonomisk. På många håll är det billigare att ha barnen i skola och fritidshem än i daghem, eftersom avgifterna är högre i daghemmen.

I och för sig tror jag att dessa farhågor är överdrivna. För mig är det självklart att föräldrarna har barnens bästa för ögonen när de faller avgörandet om tidpunkten för skolstarten. Jag ser det ändå som positivt att man på kommunalt håll har börjat se över sin avgiftspolitik med anledning av den flexibla skolstarten.

Jag bedömer att de praktiska förutsättningarna att genomföra en flexibel skolstart just nu är goda. Antalet elever på lågstadiet är för närvarande ganska lågt, ungefär 290 000, medan det kommer att öka successivt framöver för att, enligt preliminära beräkningar av statistiska centralbyrån från februari 1991 kulminera strax före år 2000 med ca 375 000 elever. Också det totala antalet elever i grundskolan är för närvarande och de närmaste åren lågt. I början på 1980-talet var det stadigt över en miljon, för att nu och de närmaste åren ligga strax under 900 000. I slutet av det här decenniet kommer det totala elevantalet åter att överstiga en miljon. I planeringen måste man alltså sett över riket under alla förhållanden kalkylera med ökande elevantal. Den flexibla skolstarten kan sägas innebära att denna elevexpansion läggs tidigare. Självfallet är jag medveten om att de lokala variationerna är stora. Totalt sett skulle ändå ett uppskjutande av reformen medföra väsentligt försämrade planeringsförutsättningar.

Det nya styrsystemet för skolan innebär i allt väsentligt ett kommunalt genomförandeansvar. Staten skall inte längre detaljstyra och detaljplanera verksamheten. Däremot skall statens styrning naturligtvis utformas så att den kommunala planeringen inte försvåras onödigtvis. Jag anser att redan elevutvecklingen visar att förutsättningarna för kommunerna att genomföra reformen inte gärna kan vara bättre än nu. Jag vill också hänvisa till de satsningar på lärarutbildningen som föreslås i årets budgetproposition. Det som ändå enligt min mening utgör det största bidraget till att underlätta den kommunala planeringen är att kommunerna själva under en väl tilltagen tidsperiod om sex år kan avgöra i vilket tempo de vill genomföra reformen. Därmed bör det föreligga förutsättningar för en mjuk och odramatisk övergång till den ordning där föräldrarna ensamma avgör om skolstarten skall ske vid sju eller sex år. Om inte alla sexåringar vilkas föräldrar så önskar kan få plats i skolan, anser jag att barnets biologiska ålder bör utgöra den främsta urvalsgrunden för skolstarten.

Regeringen har som jag nyss nämnt nyligen beslutat om direktiv för en översyn av skolans läroplaner och barnomsorgens måldokument. Direktiven innebär att grundskolan och motsvarande skolformer och barnomsorgen får ett gemensamt måldokument. En sådan förändring är naturlig med hänsyn till utvecklingen i skola och barnomsorg, egentligen oavsett tidpunkten för skolstarten. Läroplanen uttrycker samhällets mål för verksamheten. Det återstår sedan för dem som verkar i skolan att omsätta målen i det konkreta arbetet. Vad beträffar kunskaper och färdigheter skall eleverna lära sig det samma oavsett vid vilken ålder de börjar i skolan. De allmänna riktlinjerna för hur arbetet skall bedrivas, exempelvis i samverkan med hemmen, med demokratiska arbetsformer, med respekt för individen m.m., är också desamma oavsett elevernas ålder. Sedan är det en annan sak att utbildningen under alla förhållanden måste anpassas till elevernas individuella förutsättningar, men också det gäller naturligtvis oavsett elevernas ålder.

Kommunerna har framfört önskemål om att den flexibla skolstarten skulle hanteras på särskilt sätt i fråga om statsbidragen. Jag vill här erinra om hur statsbidragssystemet är konstruerat. Det bygger på att kommunerna får ersättningen baserad på antalet elever året före bidragsåret. Detta medför att bidraget inte ger kostnadstäckning för elevökningar under ett verksamhetsår. Denna fördröjning i beräkningen av statsbidraget innebär å andra sidan att när elevantalet sjunker från ett år till ett annat utgår bidrag för en organisation som motsvarar det högre elevantalet året före verksamhetsåret.

På lång sikt bör de kommunala kostnaderna minska om en flexibel skolstart införs. På kort sikt är de ekonomiska konsekvenserna mer svårbedömbara. Föräldrarnas intresse, önskemålen om skolbarnomsorg och behovstäckningen inom förskolebarnomsorgen är några faktorer som inverkar. Alla dessa förhållanden varierar från kommun till kommun. I och med den långa genomförandetiden och den slopade ställiga detaljstyrningen skapas dock möjligheter för kommunerna att genomföra

ra förändringen så att några negativa effekter inte uppstår för den kommunala ekonomin. Förslaget avviker därmed inte från vad regeringen sagt om den kommunala ekonomin i årets budgetproposition (prop. 1990/91:100, bil. 9).

Ett flertal undersökningar, liksom den nationella utvärderingen av skolan, visar att det för elever som uppvisar svårigheter i skolan är viktigt att relevanta åtgärder sätts in tidigt. Detta pekar mot att det är särskilt viktigt för dessa barn att tidigt komma in i en pedagogiskt medveten miljö. Jag vill här peka på att det finns särskilda bestämmelser i socialtjänstlagen som ger barn med behov av särskilt stöd i sin utveckling en ovillkorlig rätt till plats i förskolan. socialnämnden måste också genom uppsökande verksamhet ta reda på vilka barn det gäller. Genom att dessa barn tidigt får stöd och stimulans i begreppsbildning och språkförståelse underlättas deras inträde i skolan.

Jag har stor förståelse för att det kan ta viss tid för kommunerna att förbereda möjligheter till flexibel skolstart. Det är för mig angeläget att markera att de förändringar jag nu föreslår måste bli av pedagogiskt hög kvalitet. Genom att föräldrarna får möjlighet att välja blir det de som kommer att avgöra om de anser att verksamheten har hög kvalitet.

Förslaget om den flexibla skolstarten får konsekvenser också för skolbarnsomsorgen genom att antalet barn som skall omfattas av denna omsorg ökar. Det kan medföra svårigheter för kommunerna att på kort sikt tillgodose behovet av ökad skolbarnsomsorg. Jag är väl medveten om detta. Skolbarnsomsorgen är ett viktigt stöd för skolan. Jag ser det därför som angeläget att de olika verksamheterna i större utsträckning också lokalmässigt integreras. Jag menar också att man därigenom kan möta en ökad tillströmning till skolbarnsomsorgen. Genom att de organisatoriska hindren för samverkan barnomsorg, skola och skolbarnsomsorg nu undanröjts öppnas möjligheterna till ökad samverkan mellan de olika verksamheterna. Samverkan mellan skola och skolbarnsomsorg utreds för närvarande av skolbarnsomsorgskommittén som väntas avge sitt betänkande före sommaren 1991.

En av de viktigaste uppgifterna för skolverket är utvärderingen och uppföljningen. Över huvud taget finner jag det naturligt att det arbetet bl.a. inriktas på att följa upp större reformer inom skolan. Ett skäl till detta är givetvis att studera om förändringarna fått åsyftad verkan. Om så inte är fallet kommer också utvärderingen att utgöra underlag för de insatser som behövs för att korrigera utvecklingen. Precis som beträffande utvärderingen i allmänhet bör denna avse bl.a. resursanvändningen och verksamhetsresultaten. Det ligger också ett särskilt värde i, särskilt för den här reformen, att studera hur personalresurserna används.

Det är också en uppgift för skolverket att pröva vilka insatser som föranleds av reformen, dels i fråga om centralt anordnad fortbildning dels inom ramen för dess utvecklingsansvar.

Mitt förslag: Elevernas rätt till inflytande markeras i lag.

Skälen för mitt förslag: I alla utbildningsformer är ett inflytande för eleverna på utbildningens innehåll och organisation, liksom på det inre arbetet i skolan, väsentligt.

Enligt min uppfattning är frågan om elevinflytande så väsentlig att jag förordar att den binds i lag. Jag föreslår därför att det i skollagen tas in bestämmelser om att eleverna i grundskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan skall ha inflytande över hur deras undervisning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas till elevernas ålder och mognad. Jag har i propositionen (prop. 1990/91:85) Växa med kunskaper föreslagit att motsvarande bör gälla för elever i gymnasieskolan och kommunala utbildningen för vuxna.

Utgångspunkten för elevernas inflytande i skolan är skollagens stadgande om att verksamheten inom det offentliga skolväsendet skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar.

Men skolan måste även i praktiken kunna visa vad demokrati innebär. Ett sätt att till eleverna förmedla demokratiska värderingar är givetvis att i undervisningen använda ett demokratiskt arbetssätt. Demokrati i det praktiska arbetet är enligt min åsikt den i särklass bästa vägen för skolan att få eleverna att omfatta demokratiska värderingar.

Skolan skall också förbereda för ett arbetsliv där decentralisering och ökat personligt ansvar för arbetet blivit allt vanligare. Det kan inte ske om skolan själv visar upp en auktoritär undervisning.

Härtill kommer att elevinflytandet över skolarbetet är av avgörande betydelse för en framgångsrik undervisning och en effektiv inlärnin.

Jag har också i direktiven till läroplankommittén framfört att elevernas inflytande över och ansvarstagande för sin egen utbildning måste vara en central utgångspunkt i uppbyggnaden av läroplan och kursplaner.

Sammanfattningsvis anser jag att elevinflytandet har ett värde i sig; skall skolan kunna fostra till fria och självständiga människor måste skolan själv fungera demokratiskt.

Föräldrars rätt till inflytande i skolan hör ske från delvis andra utgångspunkter. Det är endast tillsammans med föräldrarna som en bra skola för alla elever kan skapas. Skolan skall stödja hemmen men kan aldrig ersätta eller ta ifrån föräldrarna huvudansvaret för barns och ungdomars fostran. Föräldrarna kan också ses som ställföreträdare, särskilt för de yngre eleverna.

Under de senaste 15-20 åren har frågan om elevers och föräldrars möjligheter till inflytande i skolan utretts vid flera tillfällen. De gemensamma dragen i dessa utredningar har varit kraven på formellt inflytande i olika typer av partssammansatta organ. Så t.ex. föreslog SIA-utredningen (SOU 1974:53) att varje rektorsområde inom grundskolan

och varje skolenhet inom gymnasieskolan skulle ledas av en bestyrelse, sammansatt av representanter för skolans personal, elever och föräldrar.

Tre år senare föreslog en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet i promemorian (DsU 1977:20) Medinflytande i skolan att en skolnämnd skulle inrättas med i stort sett samma sammansättning som bestyrelsen.

I betänkandet (DsU 1982:5) Konferenser i skolan lämnade skolför-fattningsutredningen förslag på vilka obligatoriska konferenser som borde finnas i skolan, deras uppgifter samt vilka grupper som borde vara representerade.

År 1985 lämnade en arbetsgrupp inom demokratiberedningen ett be-tänkande (SOU 1985:30) Skola för delaktighet med en delvis ny inrikt-ning. Arbetsgruppen föreslog att rätten till inflytande skulle slås fast centralt men att formerna för elevernas inflytande skulle beslutas lokalt.

Resultatet av bl.a. de ovan nämnda utredningarna har blivit en om-fattande reglering av skolans samverkansformer. Sålunda finns i grund-skoleförordningen föreskrifter om att arbetsenhetskonferens, klasskonfe-rens, elevvårdskonferens och klassråd skall finnas i grundskolan. Dess-utom finns föreskrifter bl.a. i arbetsmiljölagen om elevmedverkan i ar-betsmiljöarbetet.

Ledamöter i arbetsenhetskonferensen är rektor och den personal som stadigvarande tjänstgör inom arbetsenheten. Arbetsenhetskonferen-sen skall handlägga frågor om planering och uppföljning av verksamhe-ten inom arbetsenheten, pedagogiska frågor av allmän karaktär och så-dana frågor om skolmiljön som särskilt berör arbetsenheten. I dessa frå-gor skall ordföranden kalla företrädare för eleverna att delta i konferen-sens överläggningar och beslut. Vidare handlägger arbetsenhetskonferen-sen frågor om elevernas skolgång, studiesituation, utveckling, uppföran-de och ordning, i den mån handläggningen inte är en uppgift för elev-vårdskonferensen samt andra frågor som enligt författning skall handhas av konferensen.

Om en fråga endast berör en klass i en arbetsenhet skall frågan be-handlas av en klasskonferens i stället för en arbetsenhetskonferens.

Elevvårdskonferensen skall handlägga elevvårdsfrågor som rör en en-skild elev och som med hänsyn till elevens bästa inte kan lösas på annat sätt samt andra frågor som enligt författning ankommer på konferensen. Så t.ex. skall enligt Läroplan för grundskolan (Lgr 80) elevvårdskonfe-rensen höras innan beslut fattas om anpassad studiegång.

Klassrådet behandlar frågor som är av gemensamt intresse för klas-sens elever.

För egen del är jag övertygad om att utvecklingen av elevinflytandet måste ske på lokal nivå för att kunna bli framgångsrik. Själva utveck-lingsprocessen som sådan är väsentlig för att eleverna skall bli delaktiga i ett demokratiskt synsätt. En central reglering av elevinflytandet med centralt givna institutioner kan ge en bild av att demokratins former är givna en gång för alla. Ett elevengagemang också i utvecklingen av for-merna för demokratin i skolan kommer att bidra till att elevinflytande-frågorna hålls levande i skolan, samtidigt som det bidrar till ett praktiskt

lärande i hur ett demokratiskt samhällsliv formas och utvecklas. I någon mening skulle man kunna säga att varje elevgeneration på så sätt själv får erövra demokratin.

Enligt min mening skall man därför lokalt avgöra vilka former elev- och föräldrainflytandet skall ha. Den nuvarande detaljregleringen av skolans samverkansformer bör upphöra. Jag vill för riksdagens information meddela att jag anser att föreskrifterna om arbetsenhetskonferens och klasskonferens som obligatoriska samverkansformer i grundskolan skall upphöra. Detsamma gäller reglerna om klasskonferens i gymnasieskolan och vuxenutbildningskonferens i den kommunala vuxenutbildningen. Till elevvårdskonferensen återkommer jag under avsnitt 2.4 Skolhälsovården.

Jag vill dock understryka att mitt förslag inte får uppfattas som om samarbetsformer av detta slag inte får förekomma. Jag vet t.ex. att arbetsenhetskonferensen har haft stor betydelse för att främja arbetet i arbetslag och för att stimulera den pedagogiska debatten. Mitt förslag skall i stället ses som en anpassning till det nya styrsystemet för skolan; i en skola med ett decentraliserat verksamhetsansvar kan inte elev- och föräldrainflytande garanteras av centrala bestämmelser.

Enligt min mening bör man emellertid behålla klassrådet som obligatorisk samverkansform. Klassen är ett naturligt forum för planering av undervisningen. Klassrådet är därför basen i skolans demokratiska system där eleverna får möjlighet att delta i en demokratisk process och utöva ett reellt inflytande över sin arbetssituation. Därmed läggs grunden för elevernas delaktighet i skolans beslutsprocesser. Ungdomskommittén anser i ett nyligen framlagt betänkande Ungdom och makt (SOU 1991:12) att klassrådet är en viktig arena för att utöva inflytande över gemensamma angelägenheter.

Så sent som den 1 juli 1989 gavs skolkonferensen i gymnasieskolan en ny utformning med angivna beslutsbefogenheter. Denna förändring bör ges möjligheter att fungera under några år. Skolkonferensen bör således tills vidare finnas kvar.

Mitt förslag: Skolhälsovården skall liksom hittills främst vara förebyggande. Den skall omfatta hälsokontroller och enkla sjukvårdsinsatser.

Skolhuvudmännen skall vara skyldiga att anordna skolhälsovård för eleverna i grundskolan, särskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan.

Eleverna skall ha rätt att anlita skolhälsovården men, till skillnad från vad som gäller i dag för skolpliktiga elever, ingen skyldighet att genomgå hälsokontroller.

Statens skolverk skall vara tillsynsmyndighet för skolhälsovården.

Skälen för mitt förslag: Samhällets insatser under barnets uppväxttid syftar till att bidra till en så gynnsam och positiv uppväxt, vård och fostran som möjligt. Skolhälsovården är en del av samhällets insatser för barn, ungdom och familjer och ingår som en integrerad del i samhällets hälsovårdsprogram. Skolhälsovården är ett led i en kontinuerlig hälsoövervakning, som påbörjas i samband med mödra- och barnhälsovård och som sedan följs upp i form av företagshälsovård och andra former av hälsokontroll. Hälsovården för barn är av avgörande betydelse för barns hälsa och utveckling.

Skolhälsovården är den medicinska delen av skolans elevvård. I den direkta elevvårdspersonalen ingår dels skolläkare och skolsköterska, dels skolpsykolog och skolkurator. För en väl fungerande elevvård i vid mening krävs att all personal i skolan, skolledare, lärare, skolhälsovårdspersonal, psykologer, kuratorer, syofunktionärer m.fl., samarbetar för elevens bästa. Detta samarbete sker bl.a. inom ramen för elevvårdskonferensen.

Elevvårdspersonalen har kunskaper som är nödvändiga i arbetet med elever med svårigheter. Elevvårdspersonalen kan bidra med kunskaper om barns behov och uppväxtvillkor, sociala förhållanden, arbetsmiljöns och samhällets betydelse. Kunskaper som i det dagliga arbetet ökar förståelsen för varför elever kan få svårigheter i skolan. När man drar in på resurser till elevvårdspersonal minskar möjligheterna att tillgodose elevernas behov utifrån en helhetssyn.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att jag i propositionen (prop. 1990/91:18) om ansvaret för skolan behandlat de grundläggande målen och riktlinjerna för skolan. Jag föreslog bl.a. en särskild markering i skollagen av att i utbildningen ta hänsyn till elever med särskilda behov. Riksdagen hade inget att erinra (UbU4, rskr. 76). En sådan skyldighet finns nu i 1 kap. 2 § skollagen (1985:1100).

När elever på grund av olika orsaker får svårigheter i skolarbetet söker man i så stor utsträckning som möjligt lösa uppkomna problem inom klassens eller arbetsenhetens ram. De problem som inte kan lösas

på detta sätt tas som regel upp i elevvårdskonferensen, som i egenskap av samverkansorgan inom elevvårdens område, har att diskutera och föreslå lämpliga åtgärder. Elevvårdskonferensen är således ett samverkansorgan för att behandla frågor som rör enskild elev, men också ett forum för att ta upp allmänna insatser som rör eleverna och deras skolmiljö. Den samverkan som på detta sätt sker mellan olika personalgrupper i skolan är av stort värde för en väl fungerande elevvård.

Jag har under avsnittet 2.3 Elevinflytande m.m. behandlat skolans samverkansorgan. Vad gäller elevvårdskonferensen som formellt organ anser jag att reglerna bör finnas kvar.

Skolhälsovårdens organisation har i princip varit oförändrad sedan 1940-talet. Huvudmannskapet är knutet till skolhuvudmannen. Under 1970-80-talen har frågan om huvudmannskapet diskuterats i olika sammanhang. Skolhälsovården bör enligt min uppfattning ses som elevernas företagshälsovård och ges i nära anslutning till deras arbetsplats och av personal med kännedom om den aktuella arbetsmiljön, dvs. såväl skolans innehåll och verksamhet som den aktuella skolans miljö och inre arbete. Som jag nyss framhållit fyller skolhälsovårdspersonalen också en viktig funktion för elevvården i en vidare bemärkelse. Enligt min mening bör de regler som gäller i dag om skyldighet att anordna skolhälsovård gälla även fortsättningsvis. Jag har därför inte föreslagit någon ändring i lagregleringen på denna punkt.

Skolhälsovården är alltså en integrerad del av skolans elevvård. Skolan har ett samlat ansvar för elevvården. Tillsynsmyndighet är i dag skolöverstyrelsen. Denna uppgift överförs till skolverket.

Skolhälsovården är emellertid inte bara en del av skolans elevvårdande verksamhet utan också en rent medicinsk del, som i sin tur är en del av samhällets allmänna medicinska insatser, framför allt med tonvikt på förebyggande åtgärder. Skolhälsovården berör därmed både skolverket och socialstyrelsen. Det är självfallet viktigt att de båda myndigheterna samverkar på detta område. Det bör ankomma på myndigheterna själva att avgöra i vilken form det bäst kan ske.

Skolhälsovården är i dag obligatorisk för eleverna i grundskolan och motsvarande skolformer. Eleverna i gymnasieskolan har rätt att anlita skolhälsovården, men den innebär inte någon skyldighet för eleverna. Fram till år 1986 var skolhälsovården obligatorisk även för eleverna i gymnasieskolan.

Som jag inledningsvis framhållit är skolhälsovården en del av samhällets insatser för barn, ungdom och familjer och ingår som en integrerad del i samhällets hälsovårdsprogram. När det gäller barns hälsa och utveckling är hemmen de primärt ansvariga. Skolhälsovården bygger på att samråd sker med elever, föräldrar, lärare och annan elevvårdspersonal. Ett förtroendefullt samarbete med hemmen är en viktig grund för skolhälsovården. Enligt min mening bör skolhälsovården - liksom barnhälsovård i övrigt - ses som en rättighet och ett erbjudande som samhället ger till barn och deras föräldrar.

Samhället har de senaste decennierna genomgått en snabb utveckling. De materiella levnadsvillkoren har förbättrats avsevärt. Sjukdomsbilden har förändrats radikalt så att elevernas hälsotillstånd inte längre hotas av smitta från sjuka kamrater utan av psykosociala förhållanden och miljöfaktorer. Också detta förhållande innebär att det i dagens samhälle inte finns skäl att behålla en för eleverna obligatorisk hälsovård.

De allra flesta kommer med all sannolikhet att delta i hälsokontrollerna även om dessa inte är obligatoriska. Det kan dock även fortsättningsvis finnas skäl att ha en möjlighet för skolan att genomföra en medicinsk undersökning av barn i grundskolan i sådana sällsynta fall där en sådan undersökning bedöms som nödvändig och inte kan komma till stånd på annat sätt. Jag vill betona att det här rör sig om mycket sällsynta fall. Orsaken till att jag anser att en sådan möjlighet bör finnas kvar är att grundskolan är obligatorisk och att det därför av hänsyn till andra elever måste finnas en möjlighet att t.ex. hindra spridning av smittsamma sjukdomar.

2.5 Övriga ändringar i skollagen

2.5.1 Val av skola

Mitt förslag: När grundskoleeleverna skall fördelas på olika skolor i hemkommunen, skall utgångspunkten vara att de placeras så att de får så kort skolväg som möjligt. Vårdnadshavares önskemål om placering vid viss skola skall beaktas så långt det är möjligt utan att man åsidosätter andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet.

Skälen för mitt förslag: En fråga i samband med barn- och ungdomsskolan som har väckt mycket debatt gäller reglerna för hur de skolpliktiga barnen skall placeras på olika skolor inom grundskolan, framför allt i vilken utsträckning föräldrarnas och barnens önskemål om att barnen skall få gå i en viss skola skall beaktas.

Frågan kräver ställningstaganden av såväl principiell som praktisk natur.

Att alla barn och ungdomar i Sverige skall ha samma rätt till utbildning av hög kvalitet råder det numera stor enighet om. Ett medel att söka uppnå detta mål är skollagens krav på att utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig varhelst den anordnas i landet. Jag har i propositionen om ansvaret för skolan (prop. 1990/91:18) närmare utvecklat vad jag avser med likvärdig utbildning.

Det är således en grundläggande skyldighet för samtliga kommuner - i egenskap av huvudmän för grundskolan - att se till att utbildningen i var och en av landets skolor håller en hög och jämn kvalitet. Att detta

mål uppnås skall kontrolleras genom uppföljning och utvärdering från både kommunens och statsmakternas sida. Det saknas därför skäl att anta att det kommer att uppstå bestående kvalitetsskillnader av någon betydelse mellan olika skolor.

Denna jämna utbildningskvalitet kommer säkert att innebära att endast få elever vill gå i en särskild skola på grund av att utbildningen där skulle vara bättre än i andra skolor. Jag gör i stället den bedömningen att i de allra flesta fall andra faktorer kommer att vara avgörande för elevernas önskemål. För en överväldigande andel av barnen kommer, efter vad jag har förstått, önskan om en så kort skolväg som möjligt att vara den viktigaste faktorn.

Huvudregeln för placeringen bör därför vara att platserna i en grundskola skall förbehållas de elever för vilka skolan är den skola som ligger närmast deras hem. Skulle skolan inte räckta till för alla dem som har den som sin närmaste skola, måste man finna den därefter bästa samlade lösningen med hänsyn till berörda elevers skolväg.

Även om de flesta önskar gå i den skola som ger dem den kortaste skolvägen kommer det med all sannolikhet att finnas elever som vill gå i någon annan skola. Skälen för dessa önskemål kommer säkert att vara mycket varierande. Det kan t.ex. röra sig om att syskon eller kamrater går i en annan skola, att den ena eller båda föräldrarnas arbetsplats är så belägen att skolresorna kan ordnas bättre om barnet går i en viss skola, att möjligheterna att ordna en tillfredsställande omsorg efter skoldagens slut kan vara större, att en skola tillämpar alternativa pedagogiska arbetsformer, osv. Självfallet kan också elevers särskilda intressen, t.ex. för vissa ämnen eller fritidssysselsättningar, motivera önskemål om att få gå i en särskild skola i hemkommunen.

Jag anser att sådana enskilda önskemål som jag nu har gett exempel på i princip skall beaktas av kommunerna när de fördelar barnen mellan sina olika skolor. Efterkommande av ett sådant önskemål får dock inte medföra att någon annan elev som annars, enligt den huvudprincip som jag nyss har redogjort för, skulle ha tagits emot i den önskade skolan drabbas av en allvarlig försämring beträffande sin skolväg. Det skulle strida mot den grundläggande uppfattning om allas lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom som ligger bakom huvudprincipen.

En kommun måste vidare kunna bortse från sådana önskemål som är förenade med väsentliga praktiska eller ekonomiska svårigheter att tillgodose. Jag anser inte att statsmakterna med detaljreglering bör försöka att närmare precisera hur dessa svårigheter skall vara beskaffade för att få beaktas. I stället måste det ankomma på den berörda kommunen att pröva detta från situation till situation. Detsamma gäller för de fall då en kommun blir tvungen att rangordna enskilda elevers önskemål därför att alla inte kan beaktas.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört föreslår jag att det i skollagens grundskolekapitel föreskrivs att kommunerna vid fördelningen av eleverna på olika skolor skall eftersträva att placera eleverna så att de får

så kort skolväg som möjligt samt att vårdnadshavares önskemål om att deras barn skall tas emot i en viss skola inom kommunen skall beaktas så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts.

Den lagreglering som jag nu föreslår ligger, enligt min bedömning, helt i linje med de uttalanden som riksdagen gjorde i samband med behandlingen av ansvarspropositionen (1990/91:UbU4 s. 21).

Innan jag lämnar detta avsnitt vill jag med några ord beröra de fall då enskilda elever behöver särskilt stöd av något slag. I de flesta fall skall sådant stöd naturligtvis lämnas i den skola som de har närmast till. Skulle detta dock inte vara möjligt måste den reglering som jag har föreslagit tolkas så att de skall placeras på den skola i kommunen som har sådana resurser och ligger närmast deras bostad. Självfallet är det mycket viktigt att sådana beslut fattas i samförstånd med elevens vårdnadshavare. Eftersom det är kommunens oavvisliga skyldighet att ge särskilt stöd till alla elever som behöver det, måste kommunen ytterst ha möjlighet att även mot vårdnadshavarens vilja placera eleven i en skola där sådant stöd kan lämnas.

De regler som gäller för fördelning av barnen på skolor vid skolgångens början gäller också vid eventuella omplaceringar under skolgången. Jag vill än en gång betona den vikt jag lägger vid att omplaceringar av enskilda elever sker i samförstånd med vårdnadshavarna. En sådan omplacering som sker mot elevens och dennes vårdnadshavares vilja kan nämligen mycket lätt komma att uppfattas som ett disciplinärt ingripande mot eleven trots att detta inte är reglernas syfte. Det är således inte tillåtet att som ren bestraffning flytta en elev som uppfattas som besvärlig till en annan skola. Däremot kan kommunen dels för att uppfylla sin skyldighet att ge särskilt stöd, dels för att kunna upprätthålla undervisningens kvalitet för andra elever bli tvungen att, ytterst även mot elevens vilja, flytta denne till en skola där det finns möjligheter att ge det behövliga stödet och att ge det utan att undervisningen för andra elever blir lidande därav.

2.5.2 Förläggningen av icke obligatoriska inslag i utbildningen

Mitt förslag: I skollagens regler om skolpliktens omfattning görs ett förtydligande så att det blir klart att det finns möjlighet att förlägga undervisning i hemspråk och andra icke obligatoriska inslag i utbildningen till lördagar utan att dessa räknas in i de dagar som skolplikten gäller.

Skälen för mitt förslag: Jag har i årets budgetproposition (prop. 1990/91:100 bil. 10 s. 46-48) lämnat förslag som syftar till att effektivisera de former i vilka hemspråksundervisningen organiseras för att på ett bättre sätt än i dag hushålla med de resurser som ställs till undervisning-

ens förfogande. Jag har där även närmare redogjort för bakgrunden till förslagen.

Hemspråksundervisningen har i mycket hög grad styrts av de statsbidragsregler som har funnits. Genom det nya statsbidragssystem för det offentliga skolväsendet som träder i kraft den 1 juli 1991 kommer dessa regler att försvinna. Den övriga författningsreglering som i dag styr hemspråksundervisningen finns i förordningarna för de olika skolformerna, grundskoleförordningen, gymnasieförordningen osv. De förändringar som jag har föreslagit i budgetpropositionen torde därför, med ett undantag till vilket jag strax återkommer, kunna genomföras genom ändringar i dessa förordningar. Som jag närmare utvecklar i avsnitt 4 bör det ankomma på regeringen att utforma förordningsbestämmelserna. Jag vill emellertid redan i detta sammanhang kortfattat redogöra för hur jag i dag bedömer att hemspråksundervisningen bör regleras.

De principer för elevers rätt till hemspråksundervisning som riksdagen tidigare beslutat om ligger fast. Samma grupper av elever som tidigare skall alltså ha rätt till undervisning. Liksom i dag gäller det rätt till undervisning i den omfattning som fordras för att täcka elevens behov. Det är emellertid aldrig fråga om någon skyldighet för eleven att delta i hemspråksundervisningen.

Vidare skall kommunerna få avgöra om villkoren för rätt till hemspråksundervisning föreligger eller inte. Är villkoren uppfyllda skall kommunen normalt vara skyldig att tillhandahålla undervisning. Skyldighet skall dock inte föreligga om anordnandet medför sådana svårigheter eller kostnader för kommunen att det inte rimligen kan begäras av kommunen att den anordnar undervisningen. Med svårigheter avser jag främst praktiska hinder som t.ex. bristande tillgång på lämpliga lärare. I fråga om kostnader tänker jag främst på situationer då det visar sig omöjligt att anordna undervisningen i rationella grupper. Som jag framhöll i den ovannämnda budgetpropositionen bedömer jag att en rimlig minsta gruppstorlek är fem elever. Denna minsta gruppstorlek som förutsättning för att det skall föreligga skyldighet att anordna hemspråksundervisning får dock inte tillämpas för samiska, tornedalsfinska och zigeniska elever.

Jag har i budgetpropositionen framhållit att det nya statsbidragssystemet för det offentliga skolväsendet med all säkerhet kommer att medföra att undervisningen bedrivs i mer rationella former än som ofta sker i dag. Jag förutsätter att kommunerna tillsammans med berörda elever, vårdnadshavare och lärare i samband härmed gör allt för att skapa sådana lösningar att så många elever som möjligt får den undervisning som de önskar och behöver.

Ett sätt att göra detta är att i större utsträckning än i dag utnyttja möjligheten att förlägga hemspråksundervisningen vid sidan om timplanelagd undervisningstid. Jag menar att det även bör stå kommunerna fritt att t.ex. lägga denna undervisning på lördagar för att därigenom kunna åstadkomma rationella undervisningsgrupper och att så många elever som möjligt får önskad undervisning.

För att en kommun skall kunna förlägga hemspråksundervisningen till lördagar krävs, förutom förordningsändringar, ett förtydligande i skollagens regler om skolplikten. Det bör nämligen uttryckligen anges att de 190 dagar per läsår som en skolpliktig elev är skyldig att gå i skolan avser de obligatoriska inslagen i utbildningen. För en elev som på lördagar deltar i hemspråksundervisning eller annan icke obligatorisk verksamhet skall inte skyldigheten att delta i obligatoriska inslag minska. Motsvarande förtydligande skall göras beträffande föreskriften om hur många timmar per dag en elev på grund av skolplikten är skyldig att gå i skolan.

2.5.3 Fristående skolor för skolpliktiga elever

Mitt förslag: Statens skolverk skall svara för ärenden om godkännande av samtliga fristående skolor för fullgörande av vanlig skolplikt. Frågan om statsbidrag till fristående skolor bör liksom hittills prövas av regeringen.

Skälen för mitt förslag: Enligt 9 kap. skollagen får vanlig skolplikt fullgöras i en fristående skola, om skolan är godkänd för ändamålet. Godkännande skall meddelas, om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar, och skolan även i övrigt svarar mot grundskolans allmänna mål.

Ärenden om godkännande av fristående skolor vad gäller vanlig skolplikt har hittills prövats av länskolnämnden med undantag av internationella skolor. Dessa prövas av regeringen.

För särskild skolplikt gäller andra regler. Mitt förslag vad gäller fristående skolor avser enbart vanlig skolplikt.

Frågan om statsbidrag till godkända fristående skolor prövas av regeringen enligt riktlinjer som godkänts av riksdagen.

Enligt min mening bör den statliga skoladministrationen även fortsättningsvis svara för godkännandet av fristående skolor. Skolverket blir därmed den myndighet som efter hörande av kommunen beslutar i dessa frågor fr.o.m. den 1 juli 1991.

Beslut om statsbidrag bör liksom hittills prövas av regeringen.

Bland de fristående skolorna finns för närvarande sju statsbidragsberättigade internationella skolor.

Deras uppgift är att bereda undervisning åt barn till utländska medborgare, som vistas i Sverige för studier eller uppdrag under kortare tid. I dessa skolor går även barn till kortvarigt hemmavarande utlandssvenskar, som i vistelselandet haft sina barn i skola med undervisning på annat språk än svenska.

Undervisningen vid dessa skolor bedrivs inte efter svensk läroplan utan efter förebilder från bl.a. England, USA, Frankrike och Tyskland.

Som jag påpekat ovan har regeringen hittills prövat ärenden om godkännande av internationella skolor. Skälet har bl.a. varit att en prövning av delvis annan och mer komplicerad natur skulle krävas för dessa skolor. Erfarenheterna visar emellertid att så inte varit fallet. Jag föreslår därför att skolverket fortsättningsvis skall godkänna även de internationella skolorna. Mitt förslag innebär att skolverket kommer att svara för godkännande av samtliga fristående skolor på grundskolenivå.

2.6 Övriga lagändringar

I propositionen (prop. 1990/91:85) Växa med kunskaper har föreslagits att den kommunala vuxenutbildningen får en annan omfattning och att svenskundervisning för invandrare infogas i det offentliga skolväsendet. Svenskundervisning för invandrare blir beteckningen på hela den sammanslagna utbildningen som införts från och med den 1 januari 1991 (prop. 1989/90:102, UbU27, rskr. 279). Det anförda föranleder ändringar i p.12 anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) och i 7 kap. 9 § tredje stycket sekretesslagen (1980:100). Vidare bör lagen (1986:163) om rätt till ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare få en annan rubrik och 1 och 3 §§ samma lag ändras. Detta medför i sin tur ändringar i 6 § arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262) och 17 § semesterlagen (1977:480).

Även 7 kap. 5 § studiestödslagen (1973:349) bör så småningom ändras på motsvarande sätt. Då emellertid utredningen om vuxnas studiefinansiering (FINVUX, U 1990:1) nu håller på att avsluta ett arbete som kan förväntas leda till ändringar i studiestödslagen bör denna ändring kunna anstå tills vidare. De ändrade beteckningarna leder också till att 3 kap. 5 § tredje stycket, 8 kap. 12 § f) och 11 kap. 2 § k) lagen (1962:318) om allmän försäkring bör ändras. Jag har emellertid erfarit att chefen för socialdepartementet har för avsikt att föreslå ändringar i denna lagstiftning och då ta upp dessa konsekvensändringar, varför jag inte nu framlägger något förslag om ändring i lagen om allmän försäkring.

I den nämnda propositionen 1990/91:85 föreslås också att kommunerna skall vara skyldiga att erbjuda alla ungdomar en gymnasieutbildning, antingen i form av ett nationellt eller ett individuellt program. Det nuvarande s.k. uppföljningsansvaret, som regleras i 3 kap. 18 § skollagen, kan efter ändringarna i skollagen ingå som en del i ett individuellt program. Härav följer att någon särreglering avseende sekretess inte längre behövs för uppföljningsansvaret. Således bör 7 kap. 9 § fjärde stycket sekretesslagen upphävas.

Ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1992.

Jag vill i sammanhanget nämna att chefen för socialdepartementet tidigare i dag föreslagit en ändring i p. 12 anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen.

3 Upprättade lagförslag

Prop. 1990/91:115

I enlighet med vad jag har anfört har inom utbildningsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i skollagen (1985:1100),
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
4. lag om ändring i lagen om rätt till ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare (1986:163),
5. lag om ändring i arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262),
6. lag om ändring i semesterlagen (1977:480).

Jag har beträffande utformningen av lagförslaget under 2 samrått med chefen för finansdepartementet, beträffande förslaget under 1 och 3 med chefen för justitiedepartementet och beträffande lagförslagen under 4-6 med chefen för arbetsmarknadsdepartementet.

På grund av frågans beskaffenhet anser jag att lagrådets hörande skulle sakna betydelse i fråga om ändringarna i kommunalskattelagen och sekretesslagen samt i skollagen om förändrad instans för överklagande av vissa beslut. Övriga ändringar är inte sådana att de fordrar lagrådets hörande.

Mitt förslag: Tidigare riksdagsbindningar bakom olika bestämmelser i de skilda skolformsförordningarna och andra förordningar rörande skolans verksamhet hävs och det får ankomma på regeringen att meddela de förordningsföreskrifter som behövs under den nu reformerade skollagen.

Skälen för mitt förslag: Jag har inledningsvis redogjort för reformeringen av den svenska skolan och hur förslagen i denna proposition passar in i denna. Närmast skall reformeringen fortsätta genom att de förordningar som närmare reglerar skolverksamheten görs om och anpassas till de förändringar i lagstiftningen som riksdagen beslutat.

Under årens lopp har en mängd olika frågor som regleras i de olika skolformsförordningarna och som formellt framstår som regeringens föreskrifter blivit föremål för olika uttalanden från riksdagens sida. Beroende på hur dessa uttalanden har utformats har de blivit mer eller mindre bindande för utformningen av förordningsregleringen. Sammantaget har dessa med tiden bildat ett synnerligen svåröverskådligt system av s.k. riksdagsbindningar.

Riksdagen har redan beslutat om grundläggande principiella ändringar när det gäller styrningen av skolverksamheten. Om riksdagen antar de olika, nu föreliggande förslagen har även lagregleringen för samtliga skolformer väsentligen förändrats. Till bilden hör att en del bestämmelser som funnits i förordning, men som bedömts som principiellt viktiga, har lyfts upp till lagen. Jag utgår från att det nu, i linje med principerna för riksdagens och regeringens styrning av verksamheten, skall få ankomma på regeringen att under lagen ge de ytterligare förordningsföreskrifter som kan anses behövliga. Dessa föreskrifter måste utgå från den av riksdagen reformerade skollagen. Det skulle då bli vanskligt, om regeringen samtidigt skulle ha att beakta riksdagsbindningar sammanhängande med den äldre lagstiftningen. Visserligen skulle i en del fall kunna anses klart att de äldre ställningstagandena fallit på grund av senare riksdagsbeslut, men i åtskilliga fall skulle regeringen tvingas till en inte särskilt önskvärd värdering i vad mån riksdagsuttalandena ännu kunde anses giltiga.

Mitt förslag: Objektivitetsgranskning av läromedel i samhällsorienterande ämnen liksom fastställande av basläromedel skall upphöra.

Skäten för mitt förslag: Statens institut för läromedel (SIL) svarar i dag för de statliga insatser som görs vad gäller granskning av läromedel. SIL fastställer basläromedel, granskar läromedel i samhällsorienterande ämnen genom den till myndigheten knutna läromedelsnämnden samt genomför s.k. temagranskningar och ämnesgranskningar. SIL:s uppgift är också att informera om läromedel. I syfte att stimulera nytänkande och pedagogisk utveckling har SIL sedan budgetåret 1989/90 också haft i uppgift att utdela två årliga arbetsstipendier till läromedelsförfattare.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen om ansvaret för skolan (prop. 1990/91:18, UbU4, rskr. 76) avvecklas med utgången av juni 1991 skolöverstyrelsen (SÖ) och SIL. I propositionen har jag bl.a. förordat att de uppgifter SIL har i dag när det gäller fastställande av läromedel, granskning och information om läromedel skall föras till det nya skolverket, som inrättas fr.o.m. den 1 juli 1991.

Det nya skolverket kommer att ha som en huvuduppgift att ansvara för en nationellt sammanhållen och samordnad uppföljning och utvärdering av skolans verksamhet med sikte på de grundläggande målen för skolan. En annan huvuduppgift kommer att vara att medverka i skolans utveckling, där en viktig del kommer att vara läroplansutveckling. Läromedelsfrågorna har naturliga samband med läroplansutveckling och kommer också självklart in som en viktig del i samband med utvärdering av skolans verksamhet. Läromedelsfrågorna kommer således på ett naturligt sätt att ingå i skolverkets arbetsuppgifter.

Mot denna bakgrund är det enligt min mening naturligt att i samband med t.ex. en utvärdering av undervisningen i samhällsorienterande ämnen också granska de läromedel som används i undervisningen. Jag anser att granskningen i dess nuvarande form kan upphöra.

Enligt nu gällande bestämmelser skall ett läromedel fastställas som basläromedel, om det är ett material som täcker väsentliga delar av ämne, ämnesgrupp eller kursmoment enligt gällande läroplan och är ägnat att ge fasthet och sammanhang i studierna. Något behov av att från centralt håll bestämma vilka läromedel som uppfyller kraven på att vara ett sådant läromedel finns inte enligt min mening. Också fastställandet av basläromedel bör således enligt min uppfattning upphöra.

Förslag till ändring i skollagen

Inledning

Skollagen omfattar numera även den kommunala utbildningen för vuxna. Detta har medfört att det i vissa fall särskilt markerats att en bestämmelse bara avser det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Ändringar av denna art, liksom förändringar av enhart språklig natur, i förhållande till nuvarande lydelse av motsvarande bestämmelse kommenteras inte särskilt under resp. lagrum.

3 kap. Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning

Allmänt

Kapitlet innehåller regler om skolplikten, dvs. den enskildes skyldighet att genomgå viss utbildning samt om den rätt till utbildning som svarar mot denna skyldighet. Den enskildes rätt i övrigt när det gäller utbildning, såväl inom de frivilliga som inom de obligatoriska skolformerna, regleras däremot i de kapitel i lagen som handlar om resp. skolform.

Bestämmelserna i detta och följande kapitel är till sin utformning anpassade till de nya reglerna i 2 kap. 1 § om den kommunala organisationen. Eftersom kommunerna enligt de reglerna har frihet att lägga uppgiften att vara styrelse för kommunens offentliga skolväsende på den eller de nämnder kommunen vill, används i lagen som beteckning på denna styrelse normalt det neutrala uttrycket "styrelsen för utbildningen". I förevarande kapitel skulle emellertid texten bli något svårförståelig, om det uttrycket användes genomgående. Sålunda behöver i vissa paragrafer markeras att de avser den som svarar för särskolan resp. specialskolan. Därför används här i stället uttrycken huvudmannen för särskolan resp. huvudmannen för specialskolan.

5 §

Beslut enligt 4 § om mottagande i särskolan eller specialskolan får överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd.

Besluten får överklagas endast av barnets vårdnadshavare.

Frågor om överklagande har behandlats utförligt i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1).

Av 1 kap. 14 § följer att beslut av skolväsendets överklagandenämnd inte får överklagas vidare.

6 §

Den som är elev i grundskolan eller motsvarande del av särskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de skolhuvudmän som berörs är överens om detta och barnets vårdnadshavare lämnar sitt medgivande.

Bestämmelsen öppnar möjligheten att på ett smidigt sätt pröva utbildning i en annan skolform utan de formella beslut som föreskrivs i 4 §. En förutsättning är dock att de berörda skolhuvudmännen och barnets vårdnadshavare är överens.

Bestämmelsen ersätter en likalydande reglering i 3 kap. 3 § förordningen (1986:572) med vissa tillämpningsföreskrifter till skollagen. Eftersom den öppnar möjligheter att fullgöra skolplikten på ett annat sätt än som sägs i skollagen bör regleringen finnas i lag.

8 §

Om ett barns vårdnadshavare begär det, skall barnet redan höstterminen det kalenderår det fyller sex år jämföras med skolpliktiga barn i fråga om rätten att börja skolan.

Den flexibla skolstarten har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2). Som framhållits där innehåller lagregleringen inga föreskrifter om skolmognad. Det rör sig således om en ovillkorlig rätt för barnet att börja vid den lägre åldern, om dess vårdnadshavare begär det. Det får anses ligga i sakens natur att, om båda föräldrarna har vårdnaden om barnet, de måste vara ense om den tidiga skolstarten.

Det är bara i fråga om rätten att börja skolan som sexåringarna skall jämföras med de ett år äldre barnen. Någon skolplikt föreligger inte förrän påföljande år. Detta medför bl.a. att tvångsåtgärder för att få ett barn till skolan givetvis är uteslutna.

Möjligheterna till tidigare skolstart gäller alla de skolformer inom vilka skolplikt kan fullgöras.

Införandet av den flexibla skolstarten är särskilt reglerat i övergångsbestämmelserna.

10 §

Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 16 år eller, om barnet har särskild skolplikt, 17 år.

Om barnet dessförinnan tillfredsställande slutför högsta årskursen i grundskolan eller motsvarande i någon annan skola där barnet får fullgöra sin skolplikt, upphör därmed denna. Skolplikten upphör också, om barnet vid särskild prövning visar att det har motsvarande kunskaper. Sådan prövning anordnas av styrelsen för utbildningen.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärende om skolpliktens upphörande får överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd.

Frågor i samband med överklagande har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1).

Prop. 1990/91:115

Av 1 kap. 14 § följer att beslut av skolväsendets överklagandenämnd inte får överklagas vidare.

11 §

Varje barn, som fullgör skolplikt inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom eller på något annat sätt, skall delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om barnet inte är sjukt eller har annat giltigt skäl att utebli.

En skolpliktig elev får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Disciplinär åtgärd mot en skolpliktig elev får avse elevens närvaro i skolan, dock endast i ringa omfattning

Ingen är på grund av skolplikt, som fullgörs inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom, skyldig att gå i skolan för att delta i obligatoriska inslag i utbildningen mer än 190 dagar per läsår eller att någon dag delta i sådana inslag mer än åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, mer än sex timmar.

I tredje stycket anges skolpliktens omfattning. Där anges hur många dagar per läsår resp. hur många timmar per dag som eleverna som mest är skyldiga att gå i skolan. I den angivna tiden skall dock inte räknas in sådana inslag i utbildningen som inte är obligatoriska. Bakgrunden till detta har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5.2).

12 §

På begäran av en skolpliktig elevs vårdnadshavare skall eleven befrias från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i verksamheten, om det med hänsyn till särskilda omständigheter inte är rimligt att kräva att eleven deltar.

Befrielse skall alltid medges från undervisning i religionskunskap, om eleven tillhör ett trossamfund, som har regeringens tillstånd att i skolans ställe ombesörja sådan undervisning, och eleven visar att han deltar i denna.

Om elevens vårdnadshavare kräver det, skall begäran om befrielse prövas av styrelsen för utbildningen eller, för elever utanför det offentliga skolväsendet, av den styrelse som ansvarar för grundskolan i elevens hemkommun. Avslås begäran vid sådan prövning, får beslutet överklagas hos kammarrätten.

Det är skolhuvudmannens sak att avgöra vem som skall besluta om huruvida en elev skall befrias från obligatoriska inslag i utbildningen. En vårdnadshavare som inte är nöjd med ett sådant beslut som fattats av någon annan än det organ som anges i tredje stycket har dock alltid rätt att hänskjuta frågan till detta organ. För elever inom det offentliga skolväsendet är det styrelsen för utbildningen och för elever utanför det offentliga skolväsendet är det styrelsen för grundskolan i elevens hem-

kommun som är dessa organ. För sistnämnda grupp elever låg denna uppgift tidigare på länskolnämnden. Om vårdnadshavaren inte heller är nöjd med styrelsens beslut finns möjlighet att överklaga detta hos kammarrätten.

Frågor om överklagande har behandlats utförligt i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1). Inskränkningar i möjligheten att föra talan mot kammarrättens beslut finns i 35 och 36 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291).

13 §

Kommunen skall se till att skolpliktiga elever i dess grundskola fullgör sin skolgång. Kommunen skall också se till att skolpliktiga barn, som är bosatta i kommunen men inte går i dess grundskola, på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Huvudmannen för särskolan eller specialskolan skall se till att skolpliktiga elever i skolor under dess ledning fullgör sin skolgång.

Med uttrycket bosatt i en viss kommun i första stycket avses den som rätteligen skulle ha varit kyrkobokförd i kommunen. Se vidare prop. 1985/86:10 om ny skollag m.m. s. 81 f.

16 §

Om en skolpliktig elev i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad på dem ankommer för att så skall ske, får styrelsen för utbildningen vid vite förelägga elevens vårdnadshavare att iakttä sina skyldigheter. Ett föreläggande gäller omedelbart, även om beslutet överklagas.

Vitet får inte förvandlas till fängelse.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden enligt denna paragraf får överklagas hos kammarrätten.

Om vårdnadshavaren till en skolpliktig elev i det offentliga skolväsendet inte fullgör sina skyldigheter enligt 15 § får styrelsen för utbildningen vid vite förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

Vissa allmänna bestämmelser om viten finns i lagen (1985:206) om viten. Av dessa framgår bl.a. att fråga om utdömande av vite prövas av länsrätt.

Vitet kan alltså inte tillgripas om eleven har valt en fristående skola. Då gäller i stället att hemkommunen enligt 14 § får ålägga barnet att gå över till det offentliga skolväsendet.

Allmänt

Kapitlet om grundskolan, liksom kapitlen om särskolan, specialsolan och sameskolan har strukturerats på ett nytt och, så långt möjligt, enhetligt sätt. Principen om målstyrning av skolan har gjort det naturligt att inleda dessa skolformskapitel med att ange de grundläggande målen för utbildningen i fråga. Därefter upptas ett antal bestämmelser som anger de ramar inom vilka huvudmännen skall bedriva utbildningen. En del bestämmelser konstituerar också rättigheter för eleverna. Någon förändring i sak har dock inte åsyftats och därför har i åtskilliga fall ordalydelser från gällande bestämmelser kunnat användas.

1 §

Utbildningen i grundskolan skall syfta till att ge eleverna de kunskaper och färdigheter och den skolning i övrigt som de behöver för att delta i samhällslivet. Den skall kunna ligga till grund för fortsatt utbildning i gymnasieskolan.

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet.

Första stycket om syftet med utbildningen i grundskolan motsvarar nuvarande 2 §.

Andra stycket om skyldigheten att ge särskilt stöd motsvarar nuvarande 3 § andra stycket.

2 §

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Frågor om elevinflytande har utförligt behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3).

3 §

Grundskolan skall ha nio årskurser. Av dessa utgör 1-3 lågstadium, 4-6 mellanstadium och 7-9 högstadium.

Utbildningen i varje årskurs skall bedrivas under ett läsår. Varje läsår skall delas upp på en hösttermin och en vårtermin.

Eleverna i grundskolan skall ha en i huvudsak gemensam studiegång, om inte annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Första stycket om att grundskolan skall ha nio årskurser och om hur dessa skall delas in i stadier motsvarar nuvarande 1 §.

Bestämmelsen i andra stycket om läsåret och dess uppdelning i terminer fanns fram till och med år 1990 i de allmänna föreskrifterna i 1 kap. skollagen.

Tredje stycket om den gemensamma studiegången motsvarar nuvarande 3 § första stycket.

4 §

Utbildningen i grundskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Bestämmelsen motsvarar med ett par ändringar nuvarande 15 §. Den första ändringen avser att det inledningsvis slås fast att utbildningen skall vara *avgiftsfri* för eleverna. Därmed avses att skolhuvudmannen inte får ta ut några avgifter av eleverna eller deras vårdnadshavare för utbildningen. Elevernas kostnader i övrigt för utbildningen regleras därefter. Den andra ändringen gäller att de hjälpmedel som skolhuvudmannen är skyldig att tillhandahålla kostnadsfritt skall möjliggöra en *tidsenlig* utbildning.

5 §

För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i grundskolan skall hemkommunen sörja för att sådan utbildning kommer till stånd.

Denna skyldighet skall normalt fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning åt samtliga i kommunen som har rätt till sådan.

Om det finns särskilda skäl får hemkommunen komma överens med någon annan kommun att denna i sin grundskola skall ta emot elever vars grundskoleutbildning hemkommunen har att sörja för.

Bestämmelserna i denna paragraf reglerar kommunernas skyldighet att anordna grundskoleutbildning och vilka barn och ungdomar de är skyldiga att ta emot i denna.

Första stycket slår fast den grundläggande skyldigheten att sörja för grundskoleutbildning för alla som enligt reglerna i 3 kap. har rätt till sådan. Denna skyldighet åvilar hemkommunen. Begreppet hemkommun definieras i 1 kap. 15 §.

Av andra och tredje styckena framgår att kommunerna normalt är skyldiga att själva anordna denna grundskoleutbildning, men att en kommun om det föreligger särskilda skäl får besluta att någon eller några elever i stället skall tas emot i en annan kommuns grundskola. Självfallet förutsätter ett sådant beslut att kommunerna träffat ett samarbetsavtal om saken. Så kan t.ex. det förhållandet att eleven i fråga får kortare skolresor utgöra ett sådant särskilt skäl som fordras för att undantag

skall få göras från huvudregeln. Bestämmelsen måste också tolkas mot bakgrund av vad som föreskrivs i nästa paragraf.

Prop. 1990/91:115

6 §

Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskoleverksamhet beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Ingen kommun får organisera sin grundskola så att någon elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Avsteg härifrån får dock göras om förhållandena är så speciella att det framstår som orimligt att kommunen anordnar skolgång på sådant sätt att eleven kan bo kvar i hemmet under skolgången. Vid denna bedömning skall särskild vikt fästas vid elevens ålder.

Vid fördelningen av elever på olika skolor skall kommunen eftersträva att placera eleverna så att de får så kort skolväg som möjligt. Vårdnadshavares önskemål om att deras barn skall tas emot vid en viss skola inom kommunen skall beaktas så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts.

Bestämmelserna i denna paragraf syftar till att eleverna inte skall belastas med längre skolvägar och skolresor än vad som är nödvändigt.

Första stycket anger grundsatsen att elevernas intresse av att behöva lägga ned så lite tid som möjligt på att ta sig till skolan alltid måste utgöra en betydelsefull faktor vid planeringen och utformningen av skolverksamheten i kommunen. Självfallet måste härvid avvägningar många gånger göras t.ex mellan olika elever eller mellan vissa elevers intresse av en kort skolväg och vikten av att skolorna får en rationell storlek. Det är inte möjligt att ge några detaljerade föreskrifter för hur dessa avvägningar skall göras, men det är kommunernas skyldighet att alltid finna sådana lösningar som ger varje elev en situation som vid en samlad bedömning av omständigheterna framstår som rimlig för eleven. Att så sker är ett förhållande som kan bli föremål för kontroll genom uppföljning och utvärdering av kommunens skolverksamhet.

Andra stycket innehåller en skyldighet för kommunerna att organisera sin grundskoleverksamhet så att alla elever kan bo i det egna hemmet. Möjligheten till undantag från denna regel är avsedd att komma till tillämpning enbart i sällsynta fall, vilket har markerats med att förhållandena skall vara så speciella att det skall framstå som orimligt med någon annan lösning. Bedömningarna måste naturligtvis göras från fall till fall med beaktande av den berörda elevens individuella förhållanden. Största vikt skall härvid fästas vid elevens ålder. Kommunens skyldighet att svara för elevens kostnader följer av den föreslagna bestämmelsen i 7 § andra stycket.

Regleringen i tredje stycket om fördelningen av eleverna på olika skolor har utförligt kommenterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5.1).

7 §

Hemkommunen är skyldig att sörja för att det för eleverna i grundskolan anordnas kostnadsfri skolskjuts, om sådan behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, fysiskt handikapp hos en elev eller någon annan särskild omständighet.

När en elev till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet, skall hemkommunen svara för att eleven utan extra kostnader får tillfredsställande förhållanden.

Hemkommunens skyldighet enligt första och andra styckena omfattar inte sådana elever som avses i 8 §. Även för dessa elever skall dock den mottagande kommunen under de förutsättningar som anges i första stycket sörja för kostnadsfri skolskjuts inom den kommunen. Kostnaden härför ingår i de utbildningskostnader som avses i 8 §.

Bestämmelsen i första stycket om kostnadsfri skolskjuts motsvarar i allt väsentligt nuvarande 17 §. Utformningen har dock anpassats till att regleringen inte längre bygger på begreppet elevområde.

Reglerna om när en kommun får organisera sin grundskoleverksamhet så att en elev måste bo utanför det egna hemmet finns i 6 § andra stycket. Att kommunen då är skyldig att svara för elevens inackorderings- och resekostnader liksom övriga kostnader som kan vara nödvändiga för att eleven skall få tillfredsställande förhållanden följer av andra stycket av förevarande paragraf. Bestämmelser om överklagande finns i 11 §.

Det ansvar som hemkommunen har enligt bestämmelserna i denna paragraf gäller enligt tredje stycket inte de fall då kommunen har tagit emot en elev från en annan kommun på grund av regeln i 8 §. Om en sådan elev för skolgången bor i den kommun som anordnar utbildningen är denna kommun dock skyldig att inom kommunen sörja för kostnadsfri skolskjuts under samma förutsättningar som gäller för elever från den kommunen. Elevens hemkommun är enligt bestämmelsen i nästa paragraf skyldig att ersätta den anordnande kommunen för ifrågasvarande kostnader.

8 §

En kommun skall i sin grundskola även ta emot en elev för vars grundskoleutbildning kommunen inte är skyldig att sörja, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. En kommun som på grund av sådan skyldighet tar emot en elev har rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun.

Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot en sådan elev skall den inhämta yttrande från elevens hemkommun, om sådant yttrande inte bedöms som onödigt.

Första styckets bestämmelse om elevers rätt att i vissa fall fullgöra sin skolplikt i en skola utanför hemkommunen överensstämmer, fränsett

vissa smärre avvikelser, med nuvarande 11 § första stycket. Förändringarna sammanhänger med att begreppet elevområde inte längre förekommer i regleringen och är i övrigt av språklig art.

Regeln om interkommunal ersättning har närmast sin motsvarighet i nuvarande 18 § men har utformats efter förebild från de regler om interkommunal ersättning som tidigare har föreslagits beträffande gymnasieskolan och vuxenutbildningen (prop. 1990/91:85 avsnitten 3.3.8, 4.9.1 och 8.1). Den nya regleringen innebär att den mottagande kommunen inte får ta ut ett högre pris än vad som med tillämpning av den kommunalrättsliga självkostnadsprincipen motsvarar de faktiska kostnaderna för utbildningen. Självfallet skall vid beräkningen av kostnaderna för en elev hänsyn tas till utgående statsbidrag. Olika kommuner kan ha olika kostnader för sin grundskoleverksamhet. Regeln medför därför inte något enhetligt pris. Ingenting hindrar emellertid att kommunerna kommer överens om schabloniserade ersättningar. Det kan nämligen knappast antas att en sådan schablon skulle ge någon kommun en så klar överkompensation att den står i strid med självkostnadsprincipen.

Av föregående paragraf framgår att kostnader för skolskjuts kan vara sådana kostnader som skall ersättas.

Möjlighet för eleven eller företrädare för denne att överklaga om en kommun vägrar att ta emot eleven följer av 11 §.

Andra stycket motsvarar nuvarande 12 § första stycket, dock med de ändringar som motiveras av de nyligen antagna bestämmelserna i 2 kap. 1 § om den kommunala organisationen för skolan.

9 §

Den som har tagits emot i en kommuns grundskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för beslutet ändras under läsårets gång.

Motsvarar nuvarande 14 § med en redaktionell ändring i syfte att göra bestämmelsen tydligare.

10 §

Om en elev i grundskolan inte tillfredsställande har slutfört sista årskursen när skolplikten upphör men bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen, skall eleven beredas tillfälle att göra detta under högst två år efter det att skolplikten upphörde.

Bestämmelsen motsvarar delvis nuvarande 3 kap. 17 § första stycket. En regel om möjlighet att överklaga beslut enligt denna bestämmelse finns i 11 §.

11 §

Beslut som en kommun fattar i frågor som avses i 7 § andra stycket om åtgärder för elever som inte bor hemma, i 8 § första stycket om mottagande av en elev från en annan kommun samt i 10 § om rätt att fullfölja

utbildningen får överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd av eleven eller företrädare för denne. Prop. 1990/91:115

Frågor om överklagande har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1).

Av den föreslagna bestämmelsen i 1 kap. 14 § framgår att beslut av skolväsendets överklagandenämnd inte får överklagas vidare.

6 kap. Särskolan

1 §

Utbildningen i särskolan syftar till att ge psykiskt utvecklingsstörda barn och ungdomar en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan och gymnasieskolan.

I enlighet med den systematik som berörts inledningsvis i specialmotiveringen till 4 kap. har det grundläggande syftet med skolformen placerats i början av särskolekapitlet.

I 1 kap. 16 § finns angivet vilka som skall jämföras med psykiskt utvecklingsstörda vid tillämpningen av denna lag.

Bestämmelsen motsvarar i sak nuvarande 9 §.

2 §

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder, mognad och förutsättningar i övrigt.

Bestämmelsen om elevinflytande har utförligt kommenterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3).

3 §

Särskolan omfattar grundsärskola, träningskola och yrkessärskola.

Grundsärskolan och träningskolan skall ha tio årskurser. Av dessa utgör 1-3 lågstadium, 4-6 mellanstadium och 7-10 högstadium. Träningskolan är avsedd för elever som inte kan gå i grundsärskolan. Styrelsen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i särskolan skall gå i grundsärskolan eller träningskolan.

Yrkessärskolan bygger på grundsärskolan och träningskolan. Styrelsen för utbildningen avgör om en elev i yrkessärskolan skall få yrkesutbildning, yrkesträning eller verksamhetsträning.

Bestämmelserna om särskolans uppbyggnad motsvarar i sak de regler som i dag finns i 6 - 9 §§.

Föreskriften om att det är styrelsen för särskolan som beslutar om inom vilken del av särskolan en elev skall tas emot motsvarar till en del nuvarande 10 § första stycket. När det gäller beslut om vilken inriktning utbildningen i yrkessärskolan skall ha finns motsvarande regel i dag i

28 § särskoleförordningen (1986:573). Den nu föreslagna regleringen innebär att reglerna sammanförs i samma lagrum.

Prop. 1990/91:115

Styrelsens beslut enligt denna paragraf om placering inom särskolan eller om utbildningens inriktning inom yrkessärskolan kan inte överklagas.

4 §

Utbildningen i särskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

Bestämmelsen motsvarar helt den som föreslagits för grundskolan (4 kap. 4 § första stycket).

5 §

För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i särskolan skall hemlandstingskommunen sörja för att sådan utbildning kommer till stånd. Motsvarande gäller för kommuner som inte ingår i någon landstingskommun.

En landstingskommun får komma överens med en kommun som ingår i landstingskommunen om att kommunen skall överta skyldigheten att sörja för särskoleutbildning såvitt avser barn och ungdomar i kommunen. Kommunen får därvid i sin särskola ta emot barn från andra kommuner om den som har att sörja för barnens särskoleutbildning medger det. Om en överlåtelse av huvudmannskapet har skett får landstingskommunen lämna ekonomiskt bidrag till kommunen. Har överlåtelse skett till samtliga kommuner i landstingskommunen får kommunerna samverka med varandra för att anordna utbildningen och lämna ekonomiska bidrag till varandra, om det behövs för kostnadsutjämning mellan kommunerna.

En landstingskommun får med bibehållande av huvudmannskapet överlåta ledningen av en enhet av särskolan till den kommun där enheten är belägen, om kommunen samtycker till detta.

Första stycket innehåller föreskrifterna om skyldighet att anordna särskola. Vem som har rätt att gå i särskola följer dels av 3 kap., dels av den föreslagna bestämmelsen i 7 § nedan. Vad som avses med hemlandstingskommun framgår av 1 kap. 15 § andra stycket.

Bestämmelserna i andra och tredje styckena om landstingskommunens möjlighet att efter överenskommelse med kommun överlåta huvudmannskapet för särskolan resp. ledningen för viss särskola har sina motsvarigheter i nuvarande 2 och 4 §§. De har dock dels genomgått en språklig överarbetning, dels kompletterats med en uttrycklig föreskrift om att kommun som övertagit huvudmannskapet för särskolan i sin särskola även får ta emot elever från andra kommuner inom landstings-

området. Trots att den hittills gällande lagtexten inte ger någon upplysning därom, har det enligt motiven bakom den avsetts att kommunerna skulle ha denna möjlighet.

Prop. 1990/91:115

6 §

Landstingskommun och kommun som anordnar särskola är skyldiga att så långt det är möjligt organisera särskolan så att ingen elev blir tvungen att bo utanför det egna hemmet på grund av skolgången. Även i övrigt skall huvudmannen vid utformningen av sin särskoleverksamhet beakta vad som ur kommunikationssynpunkt är ändamålsenligt för eleverna.

Varje huvudman är skyldig att för eleverna i sin särskola anordna kostnadsfri skolskjuts, om sådan behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, elevens handikapp eller någon annan särskild omständighet.

I lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl. finns föreskrifter om särskilda omsorger i form av boende i familjehem eller elevhem för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Bestämmelsen i första stycket om skyldigheten att söka anordna särskolan så att inga elever blir tvungna att bo utanför det egna hemmet motsvarar nuvarande 11 §. Föreskriften om skyldighet att även i övrigt beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt överensstämmer med vad som har föreslagits för grundskolan och har kommenterats i anslutning till 4 kap. 6 §.

Skyldigheten enligt andra stycket att anordna skolskjuts överensstämmer också med vad som i 4 kap. 7 § första stycket föreslagits för grundskolan så när som på att beträffande särskolan en elevs handikapp skall beaktas oberoende av dess art.

Beträffande särskolan finns i skollagen inte föreskrivet någon skyldighet för skolhuvudmannen som sådan att svara för de kostnader som kan uppstå därför att en elev på grund av skolgången tvingas bo utanför det egna hemmet. I stället hänvisas i tredje stycket till omsorgslagen, vilken garanterar eleverna erforderliga särskilda omsorger.

7 §

Ungdomar som inte kan gå i gymnasieskolan därför att de är psykiskt utvecklingsstörda har rätt att efter skolpliktens upphörande tas emot i särskolan intill utgången av vårterminen det kalenderår då de fyller 21 år om de inte bereds utbildning i specialsolan.

En elev som har påbörjat yrkesutbildning eller motsvarande i särskolan före utgången av vårterminen det kalenderår då eleven fyller 21 år, skall beredas möjlighet att fortsätta i särskolan till utgången av vårterminen det kalenderår då eleven fyller 23 år, om det behövs för att slutföra utbildningen.

Bestämmelsen i denna paragraf skall tillsammans med den föreslagna regleringen för specialskolan i 7 kap. 6 § andra stycket ersätta föreskrifterna i nuvarande 3 kap. 19 § första och andra styckena. Någon ändring i sak är inte avsedd, utan förändringen är av redaktionell art.

Det skall observeras att särskolans skyldighet att ta emot elever enligt första stycket omfattar alla ungdomar i angiven ålder som är psykiskt utvecklingsstörda och därför inte kan gå i gymnasieskolan. Skyldigheten bortfaller dock om specialskolan tar emot eleven.

Möjligheterna att överklaga beslut enligt denna bestämmelse regleras i följande paragraf.

8 §

Beslut som styrelsen för utbildningen fattar enligt 7 § om att en elev inte skall tas emot i särskolan därför att denne bedöms kunna gå i gymnasieskolan trots att eleven är utvecklingsstörd får överklagas av eleven eller företrädare för denne hos skolväsendets överklagandenämnd.

Frågor i samband med överklagande har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1).

Att överklagandenämndens beslut inte får överklagas vidare följer av den föreslagna bestämmelsen i 1 kap. 14 §.

7 kap. Specialskolan

1 §

Utbildningen i specialskolan skall syfta till att ge barn och ungdomar med synskada, dövhet, hörselskada eller talskada en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan.

Därutöver kan specialskolan tillhandahålla sådan utbildning som avses i 6 § andra stycket.

Första stycket anger specialskolans grundläggande syfte. Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 §.

Den utbildning som avses i andra stycket är sådan utbildning som enligt det angivna lagrummet ges efter skolpliktens upphörande. Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 § andra stycket.

2 §

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder, mognad och förutsättningar i övrigt.

Bestämmelsen om elevinflytande har utförligt kommenterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3).

Begränsningen av elevernas inflytande med hänsyn till deras förutsättningar i övrigt motsvarar den begränsning som finns även för särskolan. Den avser enbart sådana inskränkningar som kan föranledas av att

eleverna är psykiskt utvecklingsstörda eller har ett begåvningshandikapp som enligt 1 kap. 16 § skall jämföras därmed.

3 §

Specialskolan skall för utbildning på grundskolenivå ha tio årskurser, som fördelas på lågstadium, mellanstadium och högstadium enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Föreskrifterna om specialskolans uppbyggnad motsvarar nuvarande 1 § första stycket.

4 §

Utbildningen i specialskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

Staten skall svara för att eleverna i specialskolan kostnadsfritt erhåller för utbildningen erforderliga resor.

För elever i specialskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet skall staten svara för att eleverna utan extra kostnader får tillfredsställande förhållanden.

Bestämmelsen i första stycket om den avgiftsfria utbildningen och rätten till kostnadsfria hjälpmedel överensstämmer med den föreslagna regleringen för bl.a. grundskolan i 4 kap. 4 § första stycket och har kommenterats i anslutning till den bestämmelsen.

Skyldigheten för staten enligt andra stycket att betala elevernas resor avser såväl dagliga resor mellan det egna hemmet eller elevhem/familjehem och skolan som resor mellan det egna hemmet och elevhemmet/familjehemmet i rimlig omfattning. Omfattningen av denna senare skyldighet måste bedömas från fall till fall. Bedömningen bör utgå från vad som sägs i tredje stycket om att eleven skall få tillfredsställande förhållanden. Särskild hänsyn måste vid denna bedömning tas till elevens ålder.

Föreskrifterna i tredje stycket om statens skyldighet att sörja för elever som måste bo utanför det egna hemmet överensstämmer med den reglering som i 4 kap. 7 § andra stycket har föreslagits för kommuner beträffande grundskoleelever. I 8 § finns bestämmelser om möjligheten att överklaga beslut enligt detta stycke.

5 §

Utbildningen i specialskolan skall bedrivas vid flera särskilda enheter. För varje sådan enhet skall det finnas en styrelse. Regeringen meddelar föreskrifter om enheterna och deras upptagningsområden.

Utbildning i specialskolan kan också anordnas i särskilda klasser som är förlagda till grundskolan men leds av en styrelse för specialskolan.

Paragrafen motsvarar nuvarande 3 § med de justeringar som föranletts av att det sedan skolöverstyrelsen avskaffats saknas skäl att benämna styrelserna för de olika specialskolorna lokala styrelser.

6 §

Om en elev i specialskolan inte tillfredsställande har slutfört sista årskursen när skolplikten upphör men bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen, skall eleven beredas tillfälle att göra detta under högst två år efter det att skolplikten upphörde. Vad nu sagts gäller dock inte om eleven är psykiskt utvecklingsstörd.

Ungdomar som inte kan gå i gymnasieskolan därför att de är psykiskt utvecklingsstörda får efter skolpliktens upphörande i mån av plats genomgå annan utbildning i specialskolan intill utgången av vårterminen det kalenderår då de fyller 21 år.

Bestämmelsen i första stycket motsvarar för specialskolans del nuvarande 3 kap. 17 § första stycket. Någon förändring i sak är inte avsedd utan bestämmelsen har bara för tydlighetens skull överarbetats språkligt. Regler om överklagande finns i 8 §.

På motsvarande sätt avses regleringen i andra stycket tillsammans med föreslagna 6 kap. 7 § första stycket ersätta nuvarande 3 kap. 19 § första stycket utan att någon ändring görs i sak. Specialskolans möjligheter att ta emot dessa ungdomar är beroende av om de kan beredas plats. Med tanke på de specialskolor som för närvarande finns torde det bara vara möjligt att bereda plats för vissa ungdomar med synskada. För hörselskadade psykiskt utvecklingsstörda har staten vidare sedan 1968 ett avtal med Örebro läns landsting om yrkesundervisning. De ungdomar som inte kan beredas plats på en specialskola men som i övrigt omfattas av bestämmelsen skall tas emot i särskolan enligt föreslagna 6 kap. 7 § första stycket.

7 §

Hemkommunen skall betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan. Detta gäller dock inte om eleven går i en sådan särskild klass av specialskolan som är förlagd till hemkommunens grundskola.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ytterligare undantag samt om ersättningens storlek.

Bestämmelserna i första stycket motsvarar vad som finns upptaget i 5 § första stycket i kapitlets nu gällande lydelse samt vad som i övrigt tillämpats. De nu gällande föreskrifterna om beräkningen av ersättningens storlek har däremot utgått, eftersom de anknyter till en reglering av interkommunal ersättning som har föreslagits skola upphöra. I stället ges i

andra stycket ett bemyndigande till regeringen att direkt meddela föreskrifter om ersättningen och om ytterligare undantag från skyldigheten att betala ersättning.

8 §

Beslut av styrelsen för utbildningen enligt 4 § tredje stycket om åtgärder för elever som inte bor hemma samt enligt 6 § första stycket om rätten att fullfölja utbildningen får överklagas av eleven eller företrädare för denne hos skolväsendets överklagandenämnd.

Frågor om överklagande har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1).

Att överklagandenämndens beslut inte får överklagas vidare följer av föreslagna 1 kap. 14 §.

8 kap. Sameskolan

1 §

Utbildningen i sameskolan skall syfta till att ge samers barn en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen till och med årskurs 6 i grundskolan.

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet.

I första stycket anges det grundläggande syftet med sameskolan.

Andra stycket överensstämmer med vad som enligt 4 kap. 1 § andra stycket föreslås skall komma att gälla för grundskolan.

2 §

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Bestämmelsen överensstämmer med vad som enligt 4 kap. 2 § föreslås skall komma att gälla för grundskolan. Frågor om elevernas inflytande har kommenterats utförligt i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3).

3 §

Samers barn får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i grundskolan. Detsamma gäller andra barn, om det finns särskilda skäl.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 §. Här anges den krets som är berättigad till undervisning i sameskolan, nämligen samers barn. Huruvida föräldrarna skall räknas som samer får liksom hittills i första hand bero på deras egen uppfattning. Finns särskilda skäl har även andra barn rätt till undervisning i sameskolan.

4 §

Utbildningen i sameskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

Bestämmelsen i paragrafen överensstämmer med den som finns för grundskolan i 4 kap. 4 §. Den har kommenterats i anslutning till den paragrafen.

5 §

För elever i sameskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet skall staten svara för att eleverna utan extra kostnader får tillfredsställande förhållanden.

Staten skall svara för att eleverna i sameskolan kostnadsfritt erhåller för utbildningen erforderliga resor.

Statens skyldigheter enligt första stycket överensstämmer i sak med vad som i 4 kap. 7 § andra stycket föreslagits skall gälla för kommuner beträffande grundskoleelever.

Andra stycket överensstämmer med vad som i 7 kap. 4 § andra stycket föreskrivs för specialskolan. Vilken typ av resor som främst avses har kommenterats i anslutning till specialmotiveringen till det lagrummet. Vid bedömningen av vilka resor som skall anses vara erforderliga för utbildningen bör skolhuvudmannen vidare kunna finna viss ledning i bestämmelserna om skolskjutsning i grundskolan.

6 §

För sameskolan skall finnas en styrelse.

Styrelsen beslutar om intagning av elever i sameskolan. Styrelsens beslut i sådana frågor får överklagas av eleven eller företrädare för denne hos skolväsendets överklagandenämnd.

En bestämmelse som motsvarar första stycket finns för närvarande i punkten 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (1990:1477) om ändring i skollagen.

Regeln i andra stycket om att styrelsen beslutar om intagning motsvarar första delen av nuvarande 3 §. Däremot är överklagandereglerna nya. Frågan om till vilken instans överklagande skall riktas och om möjligheten att överklaga vidare har utförligt kommenterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1). Vidare föreslås den förändringen att talerätten uttryckligen skall begränsas till eleven eller företrädare för denne.

Godkännande

1 §

Skolplikt får fullgöras i en fristående skola, om skolan är godkänd för ändamålet.

Ärenden om godkännande för vanlig skolplikt prövas av statens skolverk.

Såvitt gäller särskild skolplikt prövas

1. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar särskolan av styrelsen för särskolan där skolan är belägen och

2. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar specialskolan av styrelsen för den specialskola som ansvarar för utbildning av samma handikappgrupp där skolan är belägen.

Vad som avses med en fristående skola framgår av 1 kap. 3 §.

Första stycket innehåller den grundläggande regeln om att skolplikt får fullgöras i sådan fristående skola som är godkänd för ändamålet. I andra stycket finns föreskrifter om vem som får godkänna fristående skolor för fullgörande av skolplikt. Bestämmelserna innebär inga förändringar i sak jämfört med regleringen i nuvarande 1 och 3 §§ annat än att det skall ankomma på statens skolverk att godkänna fristående skolor för fullgörande av vanlig skolplikt. Denna fråga har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5.3).

2 §

Godkännande för vanlig skolplikt skall meddelas, om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar och skolan även i övrigt väsentligen svarar mot grundskolans allmänna mål.

Godkännande för särskild skolplikt skall meddelas, om skolan ger eleverna en utbildning som väsentligen svarar mot den som de skulle få i särskolan eller specialskolan. En ytterligare förutsättning är att eleverna i samband med utbildningen bereds erforderliga omsorger.

I godkännandet för särskild skolplikt skall anges om det avser särskoleutbildning eller specialskoleutbildning eller båda dessa skolformer samt för vilka handikappgrupper utbildningen godkänns.

Kraven i första stycket för att en fristående skola skall godkännas för fullgörande av vanlig skolplikt motsvarar till fullo vad som i dag gäller enligt nuvarande 1 § andra stycket.

Även kraven i andra stycket för att en fristående skola skall godkännas för fullgörande av särskild skolplikt motsvarar till en del vad som är föreskrivet i nuvarande 3 § andra stycket. Till denna tidigare reglering har i tredje stycket fogats en föreskrift om att ett godkännande skall ange om det avser särskole- eller specialskoleutbildning samt i förekom-

mande fall för vilka handikappgrupper utbildningen godkännts. Syftet med denna föreskrift är att möjliggöra den prövning som förutsätts i följande paragraf.

Bestämmelser om överklagande av beslut enligt denna paragraf finns i 9 §.

3 §

Om ett barn har handikapp som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för särskild skolplikt, får barnet fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola endast om

1. skolan är godkänd för elever som har särskild skolplikt på grund av samma handikapp som barnet eller
2. huvudmannen för särskolan respektive specialskolan bedömer att barnet ändå kan tillgodogöra sig utbildningen vid skolan.

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak vad som följer av nuvarande 4 §. Smärre förändringar har gjorts dels för att anpassa lydelsen till de nya benämningarna på de ansvariga organen för särskolan och specialskolan, dels av redaktionella skäl.

Bestämmelser om överklagande av beslut enligt denna paragraf finns i 9 §.

4 §

Den som har vanlig skolplikt men som endast för kortare tid är bosatt i landet eller som har andra skäl att få en utbildning med internationell inriktning får fullgöra sin skolplikt i en fristående skola med sådan inriktning (internationell skola), om skolan av statens skolverk har godkänts för ändamålet.

För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Skolan skall förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden skall meddelas i den omfattning som de i landet för kortare tid bosatta eleverna behöver.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 §, dock med den förändringen att rätten att godkänna en sådan fristående skola som här avses, en internationell skola, för fullgörande av skolplikt flyttas från regeringen till statens skolverk. Denna ändring har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5.3).

Bestämmelser om överklagande av beslut enligt denna paragraf finns i 9 §.

Tillsyn m.m.

5 §

Fristående skolor som avses i 1 och 4 §§ skall i fråga om sin utbildning för skolpliktiga elever stå under tillsyn av statens skolverk.

Den omedelbara tillsynen över sådan utbildning ankommer på den styrelse som finns för grundskolan respektive särskolan eller specialskolan för den kommun där skolan är belägen.

Bestämmelsen motsvarar i sak den reglering som följer av nuvarande 5 och 6 §§, dock med den förändringen att alla godkända fristående skolor skall stå under skolverkets tillsyn i stället för skolöverstyrelsens och länskolnämndernas. Vidare har bestämmelsens utformning anpassats till de terminologiska förenklingar som möjliggjorts beträffande skolhuvudmännens ansvariga organ.

6 §

Om en fristående skola inte längre uppfyller kraven för godkännande och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen, skall godkännandet återkallas.

Återkallande beslutas av den myndighet som beslutar om godkännande.

Regleringen i första stycket motsvarar nuvarande 7 § första stycket.

Bestämmelsen om återkallande i andra stycket har anpassats till de föreslagna förändringarna i fråga om vem som skall godkänna.

Bestämmelser om överklagande av beslut enligt denna paragraf finns i 9 §.

Övriga föreskrifter

7 §

Ett delegationsuppdrag enligt 3 kap. 12 § andra stycket kommunallagen (1977:179) får inte omfatta befogenhet att meddela eller återkalla godkännande för en fristående skola enligt denna lag.

Det föreslagna delegeringsförbudet motsvarar nuvarande 8 §.

8 §

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola, skall huvudmannen för skolan snarast lämna uppgift om detta till styrelsen för utbildningen i elevens hemkommun.

I 3 kap. 14 § finns föreskrifter om uppgiftsskyldighet vid vissa fall av frånvaro.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 §, dock har styrelsen för utbildningen i elevens hemkommun satts in som mottagare av uppgiften.

9 §

Beslut av statens skolverk i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola enligt 1, 4 eller 6 § får överklagas hos kammarrätten.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola för särskild skolplikt enligt 1 eller 6 § får överklagas hos kammarrätten.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden som avses i 3 § får överklagas hos skolväsendets överklagandenämnd.

Beslut om godkännande av en fristående skola eller återkallelse av sådant godkännande överklagas till kammarrätt. Skälen till denna instansordning har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1). Huruvida kammarrättens avgörande skall kunna bli föremål för prövning i regeringsrätten beror på vanliga regler om prövningstillstånd.

Beslut av styrelsen för utbildningen enligt 3 § får överklagas till skolväsendets överklagandenämnd. Av 1 kap. 14 § följer att nämndens beslut inte får överklagas vidare.

10 kap. Särskilda utbildningsformer

1 §

En internatskola kan på framställning från huvudmannen ges ställning av riksinternatskola genom beslut av statens skolverk. Kommuner och enskilda kan vara huvudmän för riksinternatskolor.

En riksinternatskola skall ha till uppgift att anordna utbildning, som motsvarar grundskolan och gymnasieskolan eller endera av dessa skolformer, för i första hand barn och ungdomar som har utlandssvenska föräldrar eller har behov av miljöombyte eller som är från glesbygd och inte kan beredas tillfredsställande inackordering.

I den del en riksinternatskola motsvarar grundskolan skall den i fråga om rätten att fullgöra skolplikt där anses vara en enligt 9 kap. 1 § första och andra styckena godkänd fristående skola. I fråga om riksinternatskolornas organisation och tillsynen över dem meddelas föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Prövningen av om en internatskola skall ges ställning av riksinternatskola görs enligt första stycket av statens skolverk. Om en skola har förklarats som riksinternatskola innebär det, när det gäller en eventuell grundskoledel av skolan, att skolan utgör en godkänd fristående skola i den delen. Beslut om godkännande av fristående skolor för fullgörande av vanlig skolplikt och om att förklara skolor för riksinternatskolor har därför samlats hos samma myndighet.

Hur ett beslut meddelat med stöd av denna paragraf får överklagas följer av 6 §.

6 §

Beslut i ärenden enligt 1 § om att ge en skola ställning av riksinternatskola och om återkallande av sådant beslut samt enligt 4 § om att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag får överklagas hos kammarrätten.

Frågor i samband med regleringen av överklaganden har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1). Prop. 1990/91:115

Möjligheten att överklaga kammarrättens avgörande till regeringsrätten beror på regler om prövningstillstånd i förvaltningsprocesslagen.

14 kap. Skolhälsovård

3 §

Varje elev i grundskolan eller sameskolan skall erbjudas att genomgå allmän hälsokontroll en gång på varje stadium. Den första kontrollen skall äga rum första läsåret. Eleven skall dessutom, mellan de allmänna hälsokontrollerna, erbjudas att genomgå kontroll av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Om skolläkaren på förekommen anledning anser att en viss elev i grundskolan eller sameskolan behöver undersökas särskilt, skall eleven genomgå sådan undersökning.

Eleverna i de delar av särskolan och specialskolan som motsvarar grundskolan skall när det behövs erbjudas att genomgå särskilda undersökningar som föranleds av deras handikapp. I övrigt gäller bestämmelserna i första och andra styckena även för dessa elever.

Skolhuvudmannen är skyldig att erbjuda eleverna hälsoundersökningar i den omfattning som sägs i första och tredje styckena. För eleverna föreligger dock normalt ingen skyldighet att låta sig undersökas.

Om skolläkaren på förekommen anledning bedömer att en elev i grundskolan eller sameskolan eller inom de delar av särskolan och specialskolan som motsvarar grundskolan behöver undersökas är eleven emellertid enligt andra stycket skyldig att låta undersöka sig. Det har förutsatts bara förekomma i undantagsfall att denna möjlighet till tvångsvis undersökning utnyttjas. Bakgrunden till bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4).

8 §

Statens skolverk skall ha tillsyn över skolhälsovården.

Skolverket skall vara tillsynsmyndighet för skolhälsovården. Vad detta innebär, liksom bakgrunden till bestämmelsen har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4).

15 kap. Övriga föreskrifter

13 §

Den som efter skolpliktens upphörande genomgår utbildning inom det offentliga skolväsendet eller annars genomgår utbildning med stöd av denna lag skall på egen eller ställföreträdarens begäran befrias från deltagande i inslag som annars inte kan väljas bort, om förutsättningarna i 3 kap. 12 § är uppfyllda. I fråga om prövning och överklagande gäller bestämmelserna i 3 kap. 12 § tredje stycket.

Bestämmelsen motsvarar med en redaktionell förändring nuvarande 3 kap. 20 §.

14 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om utbildning enligt denna lag efter skolpliktens upphörande meddela föreskrifter om disciplinära åtgärder och skiljande av elev från en viss utbildning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 21 §. Bemyndigandet gäller för hela det offentliga skolväsendet, således såväl för barn- och ungdomsskolan som för vuxenutbildningen.

2. Utöver vad som följer av 3 kap. i dess nya lydelse skall bestämmelserna i 3 kap. 7 och 16 §§ i deras äldre lydelse tillämpas beträffande barn födda före år 1985. Vad som sägs om länsskolnämnden i 3 kap. 16 § skall dock i stället avse styrelsen för utbildningen.

Bestämmelsen innebär att den gamla möjligheten att skjuta upp skolstarten ett år skall gälla för barn som fyller sju år under år 1991. Den möjlighet som följer av nuvarande 3 kap. 9 § att överklaga beslut i denna typ av ärenden finns inte kvar efter den 1 juli 1991.

3. Bestämmelsen i 3 kap. 8 § skall tillämpas först från och med den 1 juli 1997. Till dess gäller att hemkommunen får medge barn att börja i grundskolan eller i annan skola för vanlig skolplikt redan det kalenderår de fyller sex år, om barnets vårdnadshavare begär det. Motsvarande skall under samma tid gälla huvudmannen för särskolan respektive specialskolan såvitt gäller skola för särskild skolplikt. I fråga om sameskolan lämnas sådant medgivande av sameskolstyrelsen.

Bakgrunden till att skolhuvudmännen skall ha en sexårig övergångstid för att fullt ut införa den flexibla skolstarten har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2).

4. Sådana godkännanden av fristående skolor som har meddelats enligt bestämmelserna i 9 kap. 1-3 §§ i deras äldre lydelse och inte återkallats skall alltså gälla. Motsvarande skall för riksinternatskolor gälla beträffande sådana förklaringar som avses i bestämmelsen i 10 kap. 1 § i dess äldre lydelse.

Bestämmelsen innebär att lämnade godkännanden alltså skall gälla och att således statens skolverk inte särskilt behöver pröva dessa på nytt. Frågor om återkallande av godkännande skall efter den 1 juli 1991 prövas av skolverket även om godkännandet meddelats dessförinnan. På samma sätt gäller att en skola som vid ikraftträdandet har ställning som riksinternatskola behåller denna ställning utan någon ny förklaring från skolverket.

5. Förekommer i lag eller annan författning beteckningen den lokala styrelsen för specialskolan skall därmed avses den styrelse för specialskolan som föreskrivs i 7 kap. 5 §.

I andra lagar och författningar förekommer den gamla beteckningen för det ansvariga organet för specialskolan. I stället för att omedelbart ändra samtliga dessa föreskrivs att dessa bestämmelser skall avse den styrelse som skall finnas enligt den nya bestämmelsen i 7 kap. 5 §.

6. Beträffande sådana ärenden som överklagats till en länsskolnämnd eller skolöverstyrelsen enligt äldre bestämmelser och som inte avgjorts den 1 juli 1991 skall följande gälla.

Överklaganden av beslut enligt 3 kap. 4 § om lämplig skolform, 3 kap. 7 § om uppskjuten skolstart, 3 kap. 10 § om skolpliktens upphörande, 3 kap. 17 § om fullföljande av skolgången sedan skolplikten upphört samt enligt 4 kap. 13 § och 5 kap. 10 § om mottagande av en elev från en annan kommun prövas av skolväsendets överklagandenämnd.

Även överklaganden av beslut som får överklagas enligt 3 kap. 7 §, 4 kap. 5 §, 4 a kap. 6 § vuxenutbildningslagen (1984:1118) och 10 § lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare prövas av skolväsendets överklagandenämnd.

Beslut av skolväsendets överklagandenämnd får inte överklagas.

Överklaganden av beslut enligt 3 kap. 12 § om befrielse från undervisning och 9 kap. 1, 3 eller 7 § om godkännande eller återkallande av godkännande av fristående skola prövas av kammarrätten.

Övriga sådana överklaganden som anges i första stycket prövas av regeringen.

I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet men för vilka tiden för överklagande inte har gått ut vid den tidpunkten gäller att, utan hinder av äldre bestämmelser om överinstans, överklagandena skall prövas av den instans som ovan i denna punkt har föreskrivits såvitt gäller redan överklagade ärenden.

Länsskolnämnderna och skolöverstyrelsen upphör den 1 juli 1991. Även om det förutsätts att dessa myndigheter till dess skall söka avsluta alla inneliggande ärenden kan det självfallet inträffa att något överklagande enligt de äldre reglerna inte kan avgöras dessförinnan. Detta kan bero t.ex. på att beslutet fattats så sent att tiden för överklagande inte löpt ut före den 1 juli 1991. Denna bestämmelse reglerar vart sådana överklagandeärenden skall överlämnas för prövning. Vid prövningen av överklagandena skall naturligtvis de äldre bestämmelserna tillämpas även av den instans som får ärendet överlämnat till sig.

7. Bestämmelserna i 2 kap. 3-7 §§ skall tillämpas på sfi som anordnas efter den 1 juli 1991. För sådan sfi som anordnas av någon annan än en kommun skall bestämmelserna i 2 kap. 4-7 §§ dock inte tillämpas.

Sfi infogas i det offentliga skolväsendet den 1 juli 1992. Redan dessförinnan hör dock skollagens regler om lärarkompetens etc. ändras, bl.a. beroende på att skolöverstyrelsen som enligt äldre regler haft att meddela kompetensförklaring för en stor del av sfi-lärarna upphör den 1 juli 1991. Kompetenskraven för sfi-lärare hör redan från den 1 juli 1991 motsvara vad som gäller för andra lärare inom det offentliga skolväsendet. Eftersom sådan korttidsanställning som avses i 2 kap. 5 § kräver lagstöd hör ändringarna tas upp i detta sammanhang.

Bestämmelsen innebär således att reglerna om kompetens för lärare att undervisa, om behörighet till anställning för lärare och för dem som skall ha syouppgifter, om visstidsanställning och om fortbildning skall tillämpas för sådan sfi som anordnas enligt lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare. För sfi som anordnas av någon annan än en kommun är det dock av praktiska skäl inte lämpligt

att andra bestämmelser än de om lärarkompetens tillämpas (jfr. specialmotiveringen till 11 kap. 7 § i prop. 1990/91:85, s. 196). Prop. 1990/91:115

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

dels anta förslagen till

1. lag om ändring i skollagen (1985:1100),
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
4. lag om ändring i lagen om rätt till ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare (1986:163),
5. lag om ändring i arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262)

och

6. lag om ändring i semesterlagen (1977:480)

dels godkänna vad jag har anfört om

7. förordningsreglering (avsnitt 4)
8. granskning av läromedel (avsnitt 5).

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och de ändamål som föredraganden hemställt om.

Innehållsförteckning

Proposition om vissa skollagsfrågor m.m.	3
Propositionens huvudsakliga innehåll	3
Propositionens lagförslag	5
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 1991	43
1 Inledning	43
2 Allmän motivering till lagförslagen	46
2.1 Överprövning av beslut enligt skollagen m.m.	46
2.2 Flexibel skolstart	48
2.3 Elevinflytande m.m.	53
2.4 Skolhälsovården	56
2.5 Övriga ändringar i skollagen	58
2.5.1 Val av skola	58
2.5.2 Förläggningen av icke obligatoriska inslag i utbildningen	60
2.5.3 Fristående skolor för skolpliktiga elever	62
2.6 Övriga lagändringar	63
3 Upprättade lagförslag	64
4 Förordningsregleringen	65
5 Granskning av läromedel	66
6 Specialmotivering	67
7 Hemställan	92
8 Beslut	92

